

Handläggning av personuppgifter för personer som bytt juridiskt kön

PM från följande myndigheter:

Arbetsförmedlingen
Bolagsverket
Brottsoffermyndigheten
Centrala studiestödsnämnden
Datainspektionen
Finansinspektionen
Försäkringskassan
Kriminalvården
Kronofogden

Sida: 1 av 3

Dnr. Af-2012/430143

Datum: 2013-09-04

Arbetsförmedlingens arbete i samband med ändrad könstillhörighet

Inledning

Regeringen har givit Socialstyrelsen i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörigheten (S2012/4530/FS).

De deltagande myndigheterna har fått i uppdrag att se över möjliga behov av förändringar eller utarbetande av rutiner i detta syfte.

Specifika frågor som berör myndigheten

När det gäller inskrivna hos Arbetsförmedlingen uppdateras dessa register dagligen via Skatteverkets centrala aviseringssystem Navet. Det innebär att eventuella namnändringar och ändringar av personnummer uppdateras automatiskt i Arbetsförmedlingens register.

Arbetsförmedlingen arbetar mycket med lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet för att fokusera på bemötandefrågor och icke-diskriminering av våra kunder. Här är naturligtvis frågor rörande transsexualism och ändring av könstillhörighet viktiga att utbilda kring och informera om.

När det gäller nya betyg och intyg med den nya identiteten är det frågor som berör våra kunder men som myndighet kan Arbetsförmedlingen inte agera i dessa frågor.

Identifierade problem

Arbetsförmedlingen arbetar mycket med förtroende- och bemötandefrågor. Det är viktigt att alla som kommer i kontakt med myndigheten bemöts med ett gemensamt förhållningssätt och får tillgång till förmedlingens service och åtgärder på lika villkor.

Arbetsförmedlingen kan göra mer men arbetar idag bl a med en obligatorisk webb-baserad utbildning som samtliga anställda måste genomgå, kallad *Lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet*. En utbildning som omfattar både den externa och interna verksamheten där syftet är att höja kunskapsnivån om diskriminering, normer och mänskliga rättigheter och att inspirera till ett fortsatt arbete för lika rättigheter och möjligheter i Arbetsförmedlingen.

Förbättringsmöjligheter

En led i arbetet är att lyfta upp frågor kring könstillhörighet och identitet i ännu flera sammanhang.

Fortsatt arbete/implementering

En aktivitetsplan tas för närvarande fram på Arbetsförmedlingen kring arbetet med jämställdhets- och mångfaldsintegrering under de kommande åren fram till 2015. Ett långsiktigt arbete där även frågor kring transexuella och övriga frågor kring könsidentitet och könstillhörighet ingår.

Socialstyrelsen
Regler enhet 2
Regler och Tillstånd
Linda Almqvist
106 30 Stockholm

Hantering av personnummerbyten i Bolagsverkets register.

Inledning

Bolagsverket granskar, registrerar och informerar för ett enkelt företagande och ett rättssäkert näringsliv. Vi samordnar och utvecklar effektiva tjänster för företag och företagande. Bolagsverket kan sägas ha två funktioner. En är myndighetsutövande med registrering av företag och dess företrädare, samt registrering och viss granskning av årsredovisningar etc., samt en servicefunktion där vi bland annat informerar om de uppgifter vi har i våra register. Bolagsverkets uppdrag är att tillhandahålla effektiva och ändamålsenliga system för registreringsärenden samt arbeta för att förbättra förutsättningarna för företagande och entreprenörskap genom ändamålsenlig och kvalitativ information och service. De olika register Bolagsverket håller, och registreringen av uppgifter i dessa, följer av lag.

Regeringen är vår uppdragsgivare. När det gäller övergripande mål och ekonomiska ramar för vår verksamhet styr regeringen genom årliga regleringsbrev.

Specifika frågor och aktuell hantering

De specifika frågor som berör Bolagsverkets verksamhet i nu aktuell frågeställning är när företrädare för företag byter personnummer.

Verkets nu gällande rutiner i aktiebolags- och handelsregistret, vad gäller handelsbolag, utgörs av följande. Handläggare vid verket får avisering från folkbokföringsregistret om byte av personnummer. Handläggaren kontrollerar om personen finns registrerad i några bolag. Om så är fallet registreras det nya personnumret in i registret retroaktivt, från och med det datum som personen i fråga senast registrerades in i bolaget.

Vid avisering om byte av personnummer på enskild näringsidkare så gör handläggaren motsvarande byte av personnumret i registret, men utan att ändra personnumret bakåt i tiden.

Vid byte av personnummer i företagsinteckningsregistret, FIR, så tillämpas reglerna om anteckning och rättelse i 2 kap. 19-22 §§ lag (2003:528) om företagsinteckningar. Handläggaren skickar ett brev till den enskilda näringsidkare som tagit ut företagsinteckningen, och som har bytt personnummer, samt ett upplysningsbrev till den som enligt vårt register innehar företagsinteckningen. För att kunna ändra uppgifterna i

FIR krävs en ansökan från den enskilde näringsidkaren samt att det eventuellt utfärdade företagsinteckningsbrevet skickas till oss för utbyte. Inkommer ansökan om ändring kontaktas ansvarig jurist som skickar förfrågan till Kammarkollegiet om de godkänner ändringen av personnumret. Om Kammarkollegiet godkänner ändringen utfärdas ett nytt inteckningsbrev som ersätter det gamla. Det gamla inteckningsbrevet sparas i ärendet där personnummerbytet skedde.

Vid personnummerbyte på försäkringsförmedlare sker byte av personnummer manuellt från den dag aviseringen inkommer till verket.

Planerad utveckling av nuvarande rutiner/förbättringsmöjligheter

Vid genomgång av Bolagsverkets register har kunnat konstateras delvis olika rutiner. Utgångspunkten för hanteringen är att uppgifterna i registret ska vara uppdaterade och korrekta. Det betyder att information om att personuppgifter ändras, t.ex. genom avisering via folkbokföringen om ändrat personnummer, ska generera ändringar i våra register. I några fall sker ändringen av personnumret retroaktivt, i andra fall från och med aviseringen till verket. I samtliga fall är det manuell hantering av handläggare som tar hand om aviseringarna och hanterar dem i våra olika register.

Bolagsverket har en pågående utredning om ändrade rutiner som ska medföra att vi hanterar en uppgift om personnummerbyte på samma sätt som när det gäller ändringar av andra uppgifter i våra register, dvs. det nya personnumret registreras och den gamla uppgiften finns kvar. Bolagsverket har inte några gallringsmöjligheter när det gäller dessa personuppgifter i våra register. Utgångspunkten är att allmänna handlingar/uppgifter ska bevaras utifrån ett historiskt perspektiv och bevarandet av dessa uppgifter är även viktigt utifrån spårbarhetssynpunkt. Att ha en rutin för personnummerbyten som innebär att det gamla personnumret ersätts och helt försvinner från våra register torde vara en otillåten gallring av uppgifter och bör således inte ske. Det är önskvärt att aviseringar från folkbokföringen införs maskinellt i samtliga register som Bolagsverket hanterar och att vi frångår manuell hantering.

Vad avser verksamheten vid företagsinteckningsmyndigheten, FIM, och kommunikationen med Kammarkollegiet i frågan om deras syn på personnummerbytet, kan ifrågasättas om detta är erforderligt utifrån de regler som gäller registreringar i FIR. Den kommunikationen skulle möjligen kunna avslutas. Vidare kan rutinen med ett underrättelsebrev om personnummerbyte på näringsidkaren till innehavaren av själva inteckningsbrevet ifrågasättas. I de fall ett nytt inteckningsbrev önskas utfärdat så sker det efter ansökan från den berörde näringsidkaren som då har att leverera brevet till FIM för utbyte. I annat fall kan man härleda företaget med uppgiften om det tidigare personnumret.

I samtliga fall bör underrättelse skickas till den berörda individen om det, efter aviseringen från folkbokföringsmyndigheten, registrerade personnummerbytet i våra register.

2014-04-10

Ärendenummer
AD AD 555/2014
Dnr 51189/2012

1 (1)

SOCIALSTYRELSEN	
Ink	2014-04-14
Doss.	5-3-
Dnr	51189/2012-
Handl.	41

Avdelningen för regler och behörighet
Åsa Lindberg
Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Svar på Socialstyrelsens frågor i brev till Bolagsverket den 17 mars 2014.

De problem som har identifierats, se pm. från Bolagsverket 2013-09-24 AD 783/2013, i samband med personnummerbyten i Bolagsverkets register har till viss del åtgärdats.

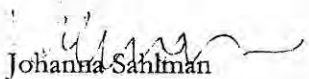
Det har inte under arbetets gång framkommit några nya administrativa problem.

Anledningen till att problemen inte åtgärdats fullt ut är att det i samtliga fall krävs förändring i de tekniska systemen. Ändringar i systemen påverkar olika delar av processen och tar tid att genomföra. Arbetet fortgår med att ändra system och rutiner vid personnummerbyten. Målet är att rutinerna ska överensstämma med hanteringen när det gäller ändringar av andra uppgifter i våra register. Vi arbetar för att aviseringar från folkbokföringen införs maskinellt i samtliga register och att manuell hantering frångås.

FIR

Bolagsverket har infört ändrade rutiner i samband med byte av personnummer i företagsinteckningsregistret, FIR. Efter avisering från folkbokföringsmyndigheten ändras personnumret och en underrättelse skickas till den berörda individen. Önskas ett nytt inteckningsbrev utfärdat så sker det efter ansökan från den berörde näringsidkaren som då har att leverera brevet till företagsinteckningsmyndigheten, FIM, för utbyte. I annat fall kan man härleda företaget med uppgiften om det tidigare personnumret.

Med vänlig hälsning

Johanna Sahlgren

Bolagsjurist

Tfn: 060-18 45 43

Redogörelse för de rutiner, eventuella problem och förbättringsåtgärder som finns hos Brottsoffermyndigheten när det gäller kontakt med personer som ändrat könstillhörighet

Inledning

Brottsoffermyndighetens övergripande mål är att arbeta för att främja alla brottsoffers rättigheter samt uppmärksamma deras behov och intressen. Myndigheten har bland annat ansvar för utbetalning av brottsskadeersättning.

Om den som begått brott saknar förmåga att betala skadestånd och om det inte finns någon försäkring för skadorna, kan offret ha rätt till brottsskadeersättning av statliga medel. Den rätten kan finnas även om gärningspersonen är okänd. Ersättningen kompenserar framför allt personskador och kränkning.

Hantering av personuppgifter i brottsskadeärenden

Vid handläggningen av ansökningar om brottsskadeersättning använder myndigheten ärendehanteringssystemet Diabas. I Diabas får varje ärende ett diarienummer. I Diabas registreras bland annat namn, adress och personnummer på personen som ansöker. Om personen har ansökt om brottsskadeersättning tidigare, antingen gällande samma skada eller en annan skada, görs en koppling mellan ärendena genom att respektive diarienummer skrivs i det andra ärendets ärendemening.

Om personen har ansökt om brottsskadeersättning tidigare, med en annan könsidentitet, så registreras det nya namnet och personnumret. Vad vi vet så har detta inte inträffat. Om vi får ett sådant ärende så kommer vi att ha kvar kopplingen till det gamla ärendet men markera ärendet som sekretessärende. Om en person byter könstillhörighet under tiden ett ärende pågår hos oss så får vi bara vetskap om det om personen själv informerar oss om det. Om det skulle inträffa så kommer vi att ändra personuppgifterna i Diabas till de aktuella. Brottsoffermyndigheten uppdaterar inte Diabas automatiskt mot folkbokföringsregistret.

När vi utreder ett ärende är det vanligt att vi beställer journaluppgifter från sjukvården. Om brottsoffret bytt kön efter brottet men innan ansökan till Brottsoffermyndigheten så kommer vi att använda det nya personnumret i kontakten med sjukvården. Vi känner troligtvis inte till att personen bytt kön. Frågan är om sjukvården då hittar journaluppgifterna; dvs. har kvar kopplingen till det gamla personnumret, eller om de svarar oss att personen inte har sökt vård hos dem. Om sjukvården inte hittar journaluppgifterna så kan vi kontakta sökanden och informera om detta. Om de hittar den

gamla journalen och skickar den till oss så kommer vi att bli medvetna om att personen bytt könstillhörighet. Vi markerar då ärendet i Diabas som ett sekretessärende för att minimera risken att uppgifter lämnas ut.

Om brottsoffret har begärt journalförstörelse så finns den gamla journalen inte kvar. Journalen kan behövas för att vi ska kunna bedöma t.ex. om det finns en personskada, hur lång akut sjuktid personen har haft eller om det finns bestående skador. Om journalen har förstörts så kan det leda till att brottsoffret inte får den brottskad ersättning som hen hade haft möjlighet att få.

Det är således mycket viktigt att sjukvården/Socialstyrelsen informerar om vad journalförstörelse kan innebära.

Fortsatt arbete

Information till personalen om vilka åtgärder vi ska vidta med att sekretessmarkera ärenden där sökanden har bytt könstillhörighet eller gör det under ärendets handläggning.

Rättsavdelningen
Rose-Mari Kvist
08-674 56 62

2014-12-03

PM om administrativa problem hos CSN vid ändrad könstillhörighet

Inledning

Regeringen har med anledning av Socialstyrelsens utredning "Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar" gett Socialstyrelsen i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändringen av könstillhörigheten.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ingår i det projekt där Socialstyrelsen inbjudit myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting för att samordna ett myndighetsövergripande arbete kring denna fråga.

Ett första möte ägde rum den 6 februari 2013 på Socialstyrelsen. Inför uppföljningsmötet den 16 maj 2013 redovisade respektive myndighet vilka eventuella problem man kunnat se samt hur myndigheterna hanterar de frågor som uppkommit i samband med Socialstyrelsens utredning.

Bakgrund

Den person som önskar att ändra sin könstillhörighet genomgår både en medicinsk/kirurgisk behandling för att biologiskt ändra sitt kön och en juridisk process där personen får ett nytt personnummer. Med anledning av den ändrade könstillhörigheten upplever många ett stort administrativt problem i sina kontakter med myndigheter.

Av det material CSN har fått av Socialstyrelsen med anledning av detta projekt framgår att de personer som ändrat könstillhörighet inte haft några problem i sina kontakter med CSN.

Nedan följer en genomgång av den hantering och rutin CSN har gällande identifiering i samband med kontakt med myndigheten. Detta med anledning av att det främst är här CSN ser att eventuella administrativa problem kan uppkomma med tanke på personens ändring av namn och personnummer.

2014-12-03

CSN:s hantering

CSN:s huvudsakliga arbetsuppgifter är att bevilja studiestöd och administrera återbetalningen av studiestöd. Studiestödslagen (1999:1395), studiestödsförordningen (2000:655), förvaltningslagen (1986:223) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är några av de lagar och förordningar som CSN dagligen berörs av.

CSN:s kunder har många gånger kontakt med myndigheten under en längre period av sina liv, alltifrån att han eller hon studerar på gymnasiet till dess att ett lån slutbetalas eller avskrivs. Förutom den dagliga kontakten med kunderna har CSN även kontakt med externa aktörer som t.ex. skolor, domstol, överklagandenämnden för studiestöd och Skatteverket. CSN:s kontakter är således omfattande och varierande.

Identifiering av kunden i kontakt med CSN

I kontakterna mellan kund, extern aktör och CSN behövs någon form av identifiering av kunden. I CSN:s kontakter med kunden, skolor eller andra myndigheter används personnummer eller ett s.k. csn-nummer. Ett csn-nummer är ett löpnummer med en checksiffra på slutet som ökar med ett nummer för varje skapat csn-nummer och är således könsneutralt. När en kund kontaktar CSN kan han eller hon alltså uppge sitt csn-nummer eller personnummer. CSN får då upp de uppgifter och handlingar som finns registrerade på kunden, exempelvis uppgifter om låneskuld, ansökningar och brev.

Sekretess

En uppgift om könsbyte hos CSN kan omfattas av sekretess enligt bestämmelsen om sekretess hos CSN i 28 kap. 9 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) eller enligt den generella bestämmelsen om sekretess i 21 kap. 1 § OSL.

I de fall kunden har sekretessmarkering, antingen genom beslut av Skatteverket eller endast i CSN:s handläggningssystem, är antalet personer som kan ha hand om kundens ärenden begränsade till de handläggare som har behörighet att ta del av sekretessbelagda uppgifter.

Ändring av namn och personnummer

CSN uppdaterar sitt system gentemot Skatteverket dagligen och får på så sätt automatiskt ändringar av bland annat personnummer och namn. Eftersom csn-numret är könsneutralt behåller den enskilde samma csn-nummer även när personnumret ändras. Däremot behålls en koppling mellan det nya och det gamla personnumret som en historisk uppgift. En sådan koppling finns oberoende av anledning till bytet av personnummer. Det torde därför inte vara några problem i de fall den enskilde hänvisar till uppgifter/intyg m.m. som finns registrerade före ändringen av könstillhörighet.

2014-12-03

Eftersom CSN har en helautomatisk hantering vid personnummerbyte måste handläggaren aktivt gå in på en kunds personhistorik för att se om det har ändrats. Finns inget incitament till att gå in på personhistoriken ser handläggaren inte det gamla personnumret.

I 4 § studiestödsdatalagen (2009:287) anges uttömmande för vilka ändamål CSN får behandla personuppgifter i studiestödsverksamheten, t.ex. för att handlägga ärenden. Att CSN har kvar en historisk uppgift, i det här fallet personnumret, beror till största del att uppgiften behövs i bevisfrågor rörande studieskulden.

Behov av förändringar för att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet

Eftersom CSN med automatik får uppgifter om nytt personnummer och namn från Skatteverket behöver inte den enskilda personen kontakta myndigheten med anledning av ändringen av könstillhörighet. Han eller hon behöver inte heller kontakta CSN enkom för de fall intyg, betyg m.m. från tiden före könsbytet ska användas i handläggningen av ett ärende, eftersom kopplingen finns kvar som historik i vårt system. Det har heller inte framkommit att personer som ändat könstillhörighet haft några problem i kontakten med CSN. Här ska också tilläggas att CSN i den egna interna verksamhet, t.ex. administration, inte uppmärksammat något problem med anledning av ändrad könstillhörighet. CSN ser därför i dag inget behov av någon förändring av nuvarande rutiner kring identifiering.

SOCIALSTYRELSEN	
Ink	2013 -10- 1 6
Doss.	5.3
Unr	51189/2012- 31
Handl.	

Datum
2013-10-15

Diariennr
1807-2012
Ert diariennr
51189-2012

Socialstyrelsen
Linda Almqvist

Integritetsrisker hos myndigheter vid behandling av personuppgifter vid ändring av könstillhörighet

Socialstyrelsen har ett regeringsuppdrag som innebär att samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Socialstyrelsen har valt att samråda med Datainspektionen och begärt att Datainspektionen yttrar sig generellt över den personuppgiftsbehandling som kan uppstå. Följande information lämnas härmed.

Personuppgiftslagen och registerförfattningar

Personuppgiftslagen (1998:204) är subsidiär vilket innebär att om det finns avvikande bestämmelser i lag eller förordning gäller dessa bestämmelser före personuppgiftslagen (2 §). Många myndigheter har särskilda registerförfattningar som reglerar särskilt hur personuppgifter får behandlas inom myndighetens verksamhet. Myndigheters registerförfattningar ser olika ut och kan gälla utöver personuppgiftslagen eller istället för personuppgiftslagen. En registerförfattning som gäller istället för personuppgiftslagen innehåller ofta en uttömmande bestämning av för vilka ändamål uppgifter får behandlas i myndighetens verksamhet. Datainspektionen vill med anledning av detta peka på att om en myndighet har en registerförfattning som gäller istället för personuppgiftslagen kan myndigheten generellt inte använda personuppgiftslagen som stöd för en ny behandling eftersom ändamålsbeskrivningarna bestämmer för vilka syften uppgifter får behandlas.

Om en myndighet inte har en särskild registerförfattning är personuppgiftslagen tillämplig och myndighetens personuppgiftsbehandling ska då ha stöd i personuppgiftslagen.

Känsliga personuppgifter

Myndigheters behandling av en persons personuppgifter vid ändring av konstillhörighet omfattar behandling av känsliga personuppgifter, det vill säga uppgifter om en persons hälsa och sexualliv. Utgångspunkten i personuppgiftslagen är att det är förbjudet att behandla sådana uppgifter om det inte finns ett lagstöd för det. En myndighet som inte har en särskild registerförfattning måste hitta ett sådant stöd i 5 a eller 15-19 §§ personuppgiftslagen. Därutöver gäller enligt 8 § personuppgiftsförordningen (1998:1191) ett ytterligare undantag från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter. Det undantaget tillåter att en myndighet behandlar känsliga personuppgifter i löpande text om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för handläggningen av det. Om ingen av dessa bestämmelser är tillämpliga får myndigheten inte behandla känsliga personuppgifter. I en registerförfattning finns ofta bestämmelser som beskriver mer exakt hur och vilka känsliga personuppgifter som får behandlas. Detta gäller då istället för personuppgiftslagen och bestämmelsen sätter ramen för myndigheters möjlighet att behandla känsliga personuppgifter.

Åtkomst till uppgifter

En grundläggande princip i personuppgiftslagen är att anställda enbart bör ha tillgång till den information som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Tillgången till personuppgifter ska således vara behovsstyrd. Med hänsyn till att de uppgifter som kommer att behandlas är både av känslig och av integritetskänslig karaktär, är det extra viktigt att myndigheterna stryker åtkomsten till uppgifterna. Samma synsätt för dessa uppgifter bör gälla som för myndigheters hantering av åtkomst till personer med skyddade personuppgifter. Datainspektionen vill understryka att det inte är tillräckligt ur integritetsskyddshänseende att enbart begränsa tillgången till personuppgifter utifrån om uppgifterna är belagda med sekretess eller inte. Obehörig åtkomst ska begränsas genom fungerande rutiner, t.ex. arbetsrutiner, rutiner för utbildning och information till anställda samt rutiner för behörighets- och åtkomstkontroll.

Säkerhetsbestämmelserna

Den personuppgiftsansvarige är enligt 31 § personuppgiftslagen skyldig att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Åtgärderna ska ställas i relation till de tekniska möjligheter som finns, kostnaderna för åtgärderna, de risker med behandlingen som finns samt de behandlade uppgifternas känslighet. Generellt gäller att ju känsligare personuppgifterna är eller ju fler personuppgifter som hanteras, desto mer omfattande bör säkerhetsåtgärderna vara. Som tidigare nämnts är dessa uppgifter känsliga i personuppgiftslagens mening och myndigheterna ska därför vidta mer omfattande

säkerhetsåtgärder för att skydda dessa uppgifter. Om uppgifterna exempelvis ska e-postas ska e-posten krypteringsskyddas på ett sådant sätt att endast den avsedda mottagaren kan ta del av meddelandet.

Loggning

Av Datainspektionens allmänna råd om säkerhet för personuppgifter framgår det att för att åtkomsten ska kunna kontrolleras bör det, beroende på känsligheten hos personuppgifterna, finnas en behandlingshistorik (loggar) som sparas en viss tid. Vid behandling av personuppgifter vid ändring av konstillhörighet måste myndigheterna, förutom kontroll på förekommen anledning, även genomföra verkningfulla, systematiska och återkommande åtkomstkontroller i syfte att upptäcka och beivra obehörig åtkomst. Åtkomstkontroller är också viktiga genom att de kan ha en avhållande verkan på anställda som kan frestas att olovligen läsa uppgifter de inte behöver för sitt arbete.

Britt-Marie Wester

Anna Larsson Stattin

P R O M E M O R I A

Datum **2013-09-27**
Författare **Lars Malmström**

Finansinspektionen
Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Socialstyrelsens uppdrag: Administrativa problem och möjliga åtgärder för personer som ändrar könstillhörighet – avrapportering från Finansinspektionen

Myndighet

Finansinspektionen (FI). Myndigheten sorterar under finansdepartementet.

FI:s uppdrag är att bidra till ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. FI ska också stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning. (Beskrivningen av FI:s uppdrag är hämtat direkt ur regleringsbrevet)

Inledning

FI är tillsynsmyndighet för företagen på finansmarknaden. För att driva finansiell verksamhet behöver ett finansiellt företag tillstånd från FI. Inom den finansiella sektorn finns det s.k. rörelselagar för olika områden som företagen har att följa. Till exempel Bank- och finansieringsrörelselagen för banker, Försäkringsrörelselagen för försäkringsbolag. Andra rörelselagar finns för fonder, värdepapperbolag, försäkringsförmedlare och betalförmedlare. Utifrån rörelselagarna har FI bemyndiganden att besluta om föreskrifter samt allmänna råd. Det mesta av dagens reglering inom finansområdet kommer från EU-gemensamma regelverk, antingen genom direktiv som ska implanteras i svensk lag eller genom direktverkande förordningar. FI:s tillsyn sker mot det samlade regelverket för de företag som har FI:s tillstånd att driva verksamhet.

Specifika frågor inom finansiella området

Tänkbara problem som kan uppstå:

- Om det inte finns historik på en person kan ett finansiellt företag ha svårt att bedöma risker i ett affärsförhållande.
- Om det inte går att spåra identiteten bakåt kan ett finansiellt företag ha svårt att se helheten kring en kund för att bedöma risker för penningtvätt och terroristfinansiering, vilket är ett krav för finansiella företag.

- Skattekonsekvenser i samband med innehav eller försäljning till sig själv av olika finansiella produkter som värdepapper, fonder, investeringssparkonto, försäkringar etc.

Inga frågor för FI

FI:s tillsyn och möjlighet att utfärda föreskrifter fokuserar på driften av företagen på den finansiella marknaden och på den information som företagen ska ge till konsumenterna.

Detta gör att även om det finns problem för personer som ändrar könstillhörighet ligger det inte inom det område som FI kan hantera.

Det faller antingen på Konsumentverket som har tillsyn över avtalsvillkor inom det finansiella området eller på branschföreningar som kan komma överens om hantering av olika företeelser på frivillig grund. Branschföreningar inom det finansiella området är: Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Fondbolagens förening, Svensk Försäkring och Svenska Försäkringsförmedlares förening.

Andra myndigheter som också kan ha betydelse för konsumenters kontakter med den finansiella marknaden är Skatteverket och Pensionsmyndigheten.

Socialstyrelsen
Regler enhet 2
Regler och Tillstånd
106 30 Stockholm

PM - Myndighetsövergripande samarbete kring personer som ändrar könstillhörighet

Inledning

Med könsbyte avses att en person juridiskt och kirurgiskt/medicinskt ändrar sin biologiska könstillhörighet, och den som bytt kön får också ett nytt personnummer. En person som ändrar sin könstillhörighet, medför det inte att kopplingarna mellan den gamla och nya identiteten försvinner i alla avseenden. Uppgifter om en persons identitet före könstillhörighetsändringen kommer således att finnas kvar i flera olika register och hos olika rättssubjekt.

Inom Försäkringskassan finns idag generellt väl utvecklade och enhetliga rutiner kring personer som ändrar sin könstillhörighet.

Nuvarande administrativa rutiner

När en person får ändrad identitet sker en avisering från Skatteverket via Navet till Försäkringskassan. Aviseringen innehåller både det gamla och nya personnumret, det nya personnumret uppdateras maskinellt i Försäkringskassans IT-system. Samtidigt sker avisering till förmånerna om det nya personnumret, det är sedan förmånernas ansvar att hantera bytet av personnummer i både förmånssystem och förmånshistorik. Det är viktigt att det sker, så att personen inte går miste om någon eventuell socialförsäkringsförmån.

Både pappers- och elektroniska akter i försäkringsärenden innehåller uppgifter om den försäkrades identitet. Som en central personidentifikation används för- och efternamn samt personnummer. Akter som upprättats under ett visst kön med tillhörande namn och personnummer avslutas och bevaras som de är.

När en person blivit folkbokförd med de nya uppgifterna efter könsbytet, förs uppgifterna över till kundens elektroniska akt eller så upprättas en pappersakt med den nya identiteten. Utgångspunkten är att någon sammankoppling mellan den enskildes uppgifter under gammalt och nytt personnummer inte ska göras, men det är väsentligt att information från tidigare ärenden kan återfinnas. Det beror på att sådan information kan vara relevant vid prövningen av förmånsärenden under lång tid efter könsbytet.

Sekretess

Det finns inget som hindrar att en person som har fått sin könstillhörighet ändrad begär sekretessmarkering både för sin nya och gamla identitet. Det är Skatteverket som beslutar om en person ska beviljas sekretessmarkering och avisering sker automatiskt från Skatteverket till Försäkringskassan när sekretessmarkering är beslutad. Därefter sker maskinell uppdatering med sekretessmarkering i Försäkringskassans IT-system.

En person som registreras hos Försäkringskassan får exempelvis ett kund-id som är unikt för den personen. Detta kund-id följer med personen även om personen har bytt personnummer, exempelvis vid ändrad könstillhörighet. Syftet är att det ska gå att kunna identifiera/spåra en person i Försäkringskassans interna IT-system.

Det är viktigt att påtala att handläggare inte kan se eller söka fram personen via enbart ett kund-id.

När en person vid könsbyte begär "skyddade personuppgifter" (SID-markering) för sin nya identitet sker markering på personens kund-id och inte på personnumret.

Persondataskydd

Personuppgifter i personuppgiftslagens (PUL) mening är all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person. Om det går att på något sätt identifiera en viss person och det finns uppgifter om den personen så handlar det om personuppgifter. Det räcker med att det finns någon slags koppling mellan uppgifterna och personen. Personuppgifter i Försäkringskassans IT-system som avser kärnverksamheten behandlas med stöd av bestämmelserna i 114 kap. i Socialförsäkringsbalken (2010:11) SFB, som utgör kompletterande bestämmelser till PUL.

I 114 kap. 31 § SFB finns bestämmelser om gallring vilket innebär att uppgifterna ska gallras när de inte längre är nödvändiga för ändamålet. Personen kan inte själv styra över vilka uppgifter som ska gallras respektive bevaras, däremot ska felaktiga uppgifter korrigeras.

Försäkringslagstiftning

Inom verksamhetsområdet Föräldraförmåner har det identifierats att det finns flera könsspecifika regler och uttryck i lagtexten i Socialförsäkringsbalken, som pronomen hon eller "barnets mor". I lagtexten för graviditetspenning uttrycks det idag "en försäkrad som är gravid" och vidare uttrycks det i texten "henne" och "hon". Detta ska dock inte utgöra något hinder för att exempelvis bevilja graviditetspenning och/eller föräldrapenning till en juridisk man med biologiska egenskaper som kvinna.

Intentionen är att det i lagstiftningen ska ändras till "gravid person".

I övrigt har det inte identifierats några övriga rättsregler som skulle behöva ändras med tanke på situationer då den biologiska och den juridiska könstillhörigheten skiljer sig åt. I de normgivande dokument som finns som stöd i handläggningen anges personen oftast som könsneutral, exempelvis i underhållsstödslagstiftningen anges personen som vårdnadshavare och förälder.

Brev och blanketter

Vid framtagande och omarbetande av brev och blanketter sker det en språkgranskning och i det arbetet finns det ett könsneutralt perspektiv, exempelvis att det uttrycks "förälder" istället för mamman/pappan.

Information

När det gäller information på Försäkringskassans webb pågår ett projekt som drivs av Kommunikationsstaben tillsammans med Självbetjäningstjänsten som innebär att det sker en översyn på Försäkringskassans informationssidor. I detta arbete kommer det också att säkerställas att informationen formuleras mer könsneutralt.

Bemötande

Av Likabehandlingsplanen som finns hos Försäkringskassan för åren 2013-2015, framgår att Försäkringskassan som myndighet och arbetsgivare ska utgå från att alla människor ska behandlas lika med samma värde - vare sig det gäller kund eller som medarbetare.

Ingen ska uppleva sig bli diskriminerad eller kränkt utifrån någon av diskrimineringsgrunderna, i sin kontakt med eller i arbete för Försäkringskassan.

Det pågår kontinuerliga diskussioner i organisationen utifrån "Lika värde" och kring "Riktlinjerna för bemötande på Försäkringskassan", detta i syfte att förstå vikten av ett professionellt bemötande både som medarbetare och mot Försäkringskassans kunder.

På exempelvis Servicekontoren är servicehandläggarna vana vid de flesta förhållanden och relationer som kan finnas. Det innebär att de väljer sina uttryck med omsorg exempelvis din respektive, din partner, barnets förälder osv.

Kompetensutveckling

Det finns en osäkerhet och viss okunskap inom organisationen rörande könsbyte, som innebär att det finns ett uttalat behov av att vidga synen på hur olika vi människor är och hur processen kring ändrad könsidentitet går till. Därför är det mycket viktigt att alla som arbetar i kundmöten också får den kompetens som krävs för att uppnå ett professionellt förhållningssätt i kundmötet.

Perspektiv utifrån samarbete med externa aktörer

Nedanstående faktorer kan det finnas behov av att lyfta till diskussion med externa samarbetspartner som exempelvis sjukvården. Detta i syfte att stärka handläggarnas kompetens gällande bedömning av rätten till ersättning och i mötet med kunden.

- Hur definieras könsbyte och processen med hormonbehandlingar inför operation i förhållande till sjukdomsbegreppet? Hur påverkas kroppen psykiskt och fysiskt i denna process? I samband med könsbyte ingår flera kirurgiska ingrepp, vilka konsekvenser kan uppstå för personen i och med ingreppet?

Det är därför önskvärt att ha diskussioner kring dessa faktorer, och som Försäkringskassan tidigare har haft kring prövning om rätten till sjukpenning vid graviditet och skönhetsoperationer.

Datum
2013-09-03

Vår beteckning
Dnr 018842-2013-FPGG

- Det finns problem med att det i medicinska underlag kan finnas s.k. "täckdiagnoser", vilket innebär svårigheter för kundens handläggare att planera åtgärder och bedöma rätten till sjukpenning om könsbytet "göms" under en annan diagnos. Samtidigt som det kan få konsekvensen att kunden inte får rätt hjälp och bedömning i sitt ärende.

Det pågår för närvarande en översyn av det försäkringsmedicinska beslutsstödet ur ett genus/jämställdhets perspektiv. En reflektion är att könsbyte bör finnas med i beslutsstödet som en "diagnos" för att klargöra processen för vad ett könsbyte kräver för medicinska ingrepp, hur läkning och behandling ser ut. Dessutom tillkommer även psykiska aspekter före och efter ingrepp, och hur de kan komma att påverka kunden på kort och lång sikt.

Fortsatt arbete

Försäkringskassan arbetar kontinuerligt med att revidera styrande dokument som stödjer försäkringstillämpningen och styrande dokument i administrativa frågor. I det fortsatta arbetet med revideringar kommer dessa att hållas mera könsneutrala i framtiden.

Behov kommer att finnas med att gå igenom befintliga utbildningar både web-baserade och lärarledda för att ta ställning till om det finns behov av att revidera dessa utifrån att få dem mera könsneutrala.

I de interna bemötandebildningar som genomförs kan det finnas behov av att även lägga in avsnitt som berör kunskapsområdet kring ändrad könsidentitet.

Avdelningen för regler och behörighet
Åsa Lindberg
Asa.lindberg@socialstyrelsen.se

Myndighetsövergripande samarbete avseende personer med könsidentitetsstörningar

Inledning

Försäkringskassan lämnar här status på det arbete som pågår kring administrativa rutiner avseende personer som ändrar könstillhörighet.

Inom Försäkringskassan finns idag generellt väl utvecklade och enhetliga rutiner kring personer som ändrar könstillhörighet. Detta framkommer också i det PM som Försäkringskassan lämnade den 3 september 2013 till Socialstyrelsen.

Nuvarande status

Det finns ett behov av att lyfta till diskussion med externa samarbetspartner som exempelvis sjukvården behovet av kunskapsutbyte kring könsbyte. Detta i syfte att stärka handläggarnas kompetens gällande bedömning av rätten till ersättning och i mötet med kunden.

I denna del pågår ett arbete tillsammans med nationella försäkringsmedicinska koordinators samt med vår rättsavdelning att se över hur vi ska se på sjukdomsbegreppet i förhållande till processen med hormonbehandling inför och efter ingrepp/operation.

Samtidigt så är vi också på väg att etablera kontakt med de sjukhus som genomför dessa ingrepp/operationer. Syftet är att vi behöver identifiera vilka behov som dessa kliniker har av information och samarbete med Försäkringskassan gällande personer som ändrar sin könstillhörighet.

Det pågår en översyn av försäkringsmedicinskt beslutsstöd ur ett genus/jämställdhets perspektiv och med anledning av detta, har vi stämt av med ansvarig hos Socialstyrelsen (Malin Ahrne) om det finns en tanke kring om personer som genomgår könsbyte bör ingå i beslutsstödet som en "diagnos" för att klargöra processen för vad ett könsbyte kräver för medicinska ingrepp, hur läkning och behandling ser ut. Det svar vi har fått är att perspektivet med ändrad könstillhörighet och könsbyte inte kommer att finnas med i den revidering som ska genomföras i beslutsstödet under 2014. Utgångspunkten för försäkringsmedicinskt beslutsstöd har varit att de vanligaste orsakerna till sjukskrivning ska finnas med, och att de ska finnas rekommendationer för dem.

Försäkringskassan arbetar också kontinuerligt med att hålla styrande dokument som stödjer försäkringstillämpningen och administrativa rutiner könsneutrala. Samtidigt säkerställs att information på Försäkringskassans webb hålls könsneutralt.

Försäkringskassan

Astrid Kronlöv

Datum
2014-06-19

Anna Viksten, 010 11690 29

Komplettering till PM Myndighetsövergripande samarbete kring personer som ändrar könstillhörighet (Dnr: 018842-2013-FPGG)

1. Inledning

Försäkringskassan ingår i Socialstyrelsens regeringsuppdrag om Myndighetsövergripande samarbete kring ändrad könstillhörighet. Syftet är att minska den administrativa bördan för personer som ändrar könstillhörighet¹.

Försäkringskassan har under hösten 2013 redovisat en sammanställning av de problem som finns kring den administrativa hanteringen inom Försäkringskassan kring denna kundkategori². En fortsättning av uppdraget är att Försäkringskassan ska redovisa om några aktiviteter har genomförts för att underlätta för personer som ändrar sin könstillhörighet.

I detta arbete har frågan om hur processen för könskorrigering förhåller sig till sjukdomsbegreppet inom sjukförsäkringen uppkommit. Frågan är central för rätten till sjukpenning, då det krävs att arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom för att en försäkrad ska ha rätt till sjukpenning (27 kap. 2 § SFB).

Frågan har utretts i samarbete mellan VO sjukpenning och samordning, LFC TA, RA och Försäkringsmedicinsk koordinator.

2. Sjukdomsbegreppet inom sjukförsäkringen

Det finns ingen definition av begreppet sjukdom i socialförsäkringsbalken (SFB).

I förarbeten från 1940-talet till den tidigare AFL finns dock vissa uttalanden om begreppets innebörd som fortfarande anses vägledande. Enligt dessa bör man vid bedömningen hålla sig till vad som enligt vanligt språkbruk och gällande läkarvetenskaplig uppfattning anses vara sjukdom. Med den utgångspunkten kan varje onormalt kropps- eller själstillstånd som inte hör ihop med den normala livsprocessen betecknas som sjukdom. Störningar och fysiologiska förändringar som beror på det naturliga åldrandet, havandeskap eller barnafödande ska enligt förarbetena inte betraktas som sjukdom, eftersom de hör ihop med den normala livsprocessen. (Socialvårdskommitténs betänkande VII [SOU 1944:15] Utredning och förslag angående lag om allmän försäkring s. 162)

¹ Med könskorrigering avses att en person juridiskt och kirurgiskt/medicinskt ändrar sin biologiska könstillhörighet.

² PM Myndighetsövergripande samarbete kring personer som ändrar könstillhörighet Dnr: 018842-2013-FPGG.

Datum
2014-06-19

Anna Viksten, 010 11690 29

Sjukdomsbegreppet har successivt kommit att utvidgats. Exempel på detta är den utveckling som skett beträffande synen på störningar under graviditeten, operativa ingrepp samt sorg- och trötthetstillstånd.

Tillstånd under graviditet som enligt nuvarande rättspraxis anses ge rätt till sjukpenning är bl.a. hotande förtidsbörd, hotande missfall, otillräcklig fostertillväxt, tvillinggraviditet och RH-immunisering. Exempel på operativa ingrepp som ger rätt till sjukpenning är t.ex. kejsarsnitt, abort, sterilisering, kosmetisk operation och organ- eller vävnadsdonation. Sorg- och trötthetstillstånd t.ex. vid nära anhörigs död kan ge rätt till sjukpenning. (Prop. 1994/95:147 s. 20)

År 1996 infördes ett förtydligande av sjukdomsbegreppet i dåvarande AFL (3 kap. 7 §, nuvarande 27 kap. 3 § SFB). Förtydligandet innebar att det i lagtext fördes in att Försäkringskassan, vid sin bedömning av i vad mån sjukdom sätter ned den försäkrades arbetsförmåga, ska bortse från arbetsmarknadsmässiga, ekonomiska, sociala eller liknande förhållanden. Av förarbetena framgår att regeringen ansåg att det förelåg svårigheter i avvägningen mellan vad som ska anses som sjukdom eller inte och att ett förtydligande var viktigt för tilltron till socialförsäkringssystemet. Det framhölls som angeläget att motverka att ersättning från sjukförsäkringen utges för sociala och generella livsproblem, utan att en utvidgning av det försäkringsrättsliga sjukdomsbegreppet har skett genom domstolspraxis eller lagändring. Med begreppet liknande förhållanden avsågs exempelvis problem av s.k. existentiell art. (Prop. 1994/95:147 s. 20-21)

2.1 Vägledande praxis - sjukdomsbegreppet och graviditet, operativa ingrepp och infertilitet

Synen på sjukdomsbegreppet har över tid förändrats genom att domstolarna skapat eller ändrat rättspraxis.

När det gäller *graviditet* kan en normal graviditet inte betecknas som sjukdom, eftersom det är ett tillstånd som hör ihop med den normala livsprocessen. Men en kvinna har naturligtvis rätt till sjukpenning om hon blir sjuk under graviditeten och sjukdomen sätter ned arbetsförmågan med minst en fjärdedel. Det gäller oberoende av om sjukdomen beror på graviditeten eller om den inte har något samband med denna. Högsta förvaltningsdomstolen har prövat frågan om innebörden av sjukdomsbegreppet i relation till graviditet (HFD-dom 6750-08).

När det gäller *operativa ingrepp* har praxis utvecklats så att anledningen till ingreppet inte har någon betydelse när det gäller att bedöma sjukdomstillståndet efter ingreppet. Bedömningen ska i stället göras utifrån det sjukdomstillstånd som det operativa ingreppet medfört. Operativa ingrepp som enligt praxis kan ge rätt till sjukpenning är kejsarsnitt, abort, sterilisering, kosmetisk operation och organ- eller vävnadsdonation. (FÖD 1981:21 och FÖD 1984:37)

Infertilitet kan enligt praxis betecknas som ett onormalt kroppstillstånd som inte hör ihop med den normala livsprocessen. Undersökningar och behandlingar av orsaker till infertilitet kan därför jämföras med andra diagnostiska och terapeutiska åtgärder för att upptäcka och behandla sjukdom. Vid såväl utredning som behandling av infertilitet kan den försäkrade enligt praxis ha rätt till sjukpenning (FÖD 1986:43). I detta mål hävdade Riksförsäkringsverket, med utgångspunkt från ett yttrande från Socialstyrelsens vetenskapliga råd, att infertilitet i princip beror på "patologiska förändringar av anatomisk eller funktionell natur i reproduktionsorganen" och att det därmed generellt kunde jämföras med sjukdom. FÖD tog fasta på detta i sina domskäl och ansåg *dessutom* att utredningen i det aktuella fallet gav stöd för att arbetsförmågan var nedsatt.

2.2 Utredning med socialstyrelsen

Frågan om processen för könskorrigering kan betraktas som sjukdom har även utretts med Socialstyrelsen. Transsexualism klassas i dagsläget som psykisk sjukdom enligt WHO:s sjukdomsklassificering, men det pågår ett revideringsarbete inom WHO angående sjukdomsklassificeringen av transsexualism.

Vad gäller personer som genomgår könskorrigering anser Socialstyrelsen att det finns flera aspekter som är relevanta att ta hänsyn till. Den medicinska behandlingen som ges i samband med könskorrigering kan i sig leda till psykiska och fysiska besvär. Behandlingen innefattar bl.a. psykiatriska utredningar, hormonbehandlingar samt kirurgiska ingrepp, och dessa kan oberoende av diagnosen transsexualism leda till psykiska och fysiska sjukdomsbesvär.

3. Slutsats

I förarbetena finns inget resonemang om huruvida processen för könskorrigering kan jämföras med sjukdom. Däremot kan befintlig rättspraxis om operativa ingrepp och infertilitet vara vägledande.

När det gäller operativa ingrepp i samband med könskorrigering anser vi att det kan innefattas i den praxis som finns om operativa ingrepp. Det vill säga att anledningen till ingreppet inte har någon betydelse, utan bedömningen ska göras utifrån det sjukdomstillstånd som det operativa ingreppet har medfört. (FÖD 1981:21 och FÖD 1984:37)

Ett operativt ingrepp i samband med könskorrigering föregås ofta av hormonbehandlingar. Vi anser att utgångspunkten bör vara att en sådan behandling ska kunna likställas med den praxis som finns kring behandling av infertilitet. Det vill säga att undersökningar samt behandlingar som ingår i processen för könskorrigering kan jämföras med andra diagnostiska och terapeutiska åtgärder för att upptäcka och behandla sjukdom.

Vår slutsats är således att processen för könskorrigering bör kunna inkluderas i sjukdomsbegreppet, med hänvisning till befintlig praxis om operativa ingrepp

Datum
2014-06-19

Anna Viksten, 010 11690 29

och infertilitet. Det innebär att en försäkrad som genomgår könskorrigering och behandling kan ha rätt till sjukpenning om arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel.

Eftersom sakfrågan inte har prövats i domstol är det viktigt att understryka att detta är den utgångspunkt som vi anser vara rimlig mot bakgrund av nuvarande praxis.

4. Åtgärder

- Ställningstagandet kommer att återspeglas till ansvarig för Försäkringskassans myndighetsövergripande samarbete kring ändrad könstillhörighet.
- Skrivningarna om sjukdomsbegreppet i nuvarande vägledning *Sjukpenning och samordnad rehabilitering* 2004:02 kommer att ses över.
- Fortsatt arbete för att utreda hur Försäkringskassan bör arbeta förebyggande med denna kundgrupp (exempelvis genom att etablera kontakter med sjukhuskliniker där könskorrigering och behandling utförs).

Huvudkontoret

Datum
2014-04-14Vårt diarienummer
2014-6652

Maria Westöö Smith

SOCIALSTYRELSEN	
Ink	2014 -04- 15
Doc.	5.3
Dnr	51189/2012-47
Par.	

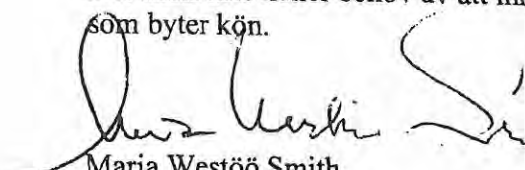
Socialstyrelsen
Åsa Lindberg
106 30 Stockholm

Samordning av myndighetsövergripande samarbete avseende personer med könsidentitetstörningar, Dnr 51189/2012

Kriminalvården har under senare år placerat två personer i anstalt där de dömda varit i färd med att ändra sitt kön. Hormonbehandlingar har pågått och deras personnummer har inte ändrats till det kön de har för avsikt att ändra till. Då vårt datasystem inte tillåter att vi placerar personer av "fel" kön i en anstalt avsedd för det andra könet har situationerna lösts genom att de fått sina placeringar på anstalter där man kan hantera de svårigheter som skulle kunna uppstå. I dessa båda fall har hormonbehandlingen fortgått och placeringen skett på anstalter avsedda för män. Detta har fungerat bra.

Skulle någon dömd person som är i färd med att byta kön befinna sig på fri fot finns eventuellt möjlighet att medge uppskov till dess behandlingen är färdig och det nya personnumret tilldelats.

Då denna situation uppstår så oerhört sällan har Kriminalvården inte funnit att det varit prioriterat att påskynda förändringen av datasystemet eller införa andra administrativa rutiner. För närvarande finns därför inga beslutade planer på att förändra systemen så att det blir möjligt att "välja" kön på den dömd, alternativt överskrida könsgränserna. Det finns inte heller behov av att inrätta särskilda enheter som kan ta emot personer som byter kön.

Maria Westöö Smith,
Placeringschef

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

**RAPPORT FRÅN
KRONOFOGDEMYNDIGHETEN**

Datum
2013-09-02

Dnr
832-23048-13/114

**Sammanställning från Kronofogdemyndigheten om vilka
administrativa konsekvenser och möjliga åtgärder som finns
kring personer som ändrar könstillhörighet**

1. Inledning

Kronofogdemyndigheten (KFM) saknar i dagsläget rutiner för en enhetlig hantering av ärenden i olika verksamhetsprocesser i vilka en gäldenär byter identitet, i samband med ändring av könstillhörighet, och därmed tilldelas ett nytt personnummer. Det finns inte heller för närvarande en plan som tar sikte på att upprätta enhetliga rutiner på myndigheten. Samtidigt bör det tilläggas att KFM har olika IT-system för respektive verksamhetsområde där systemen inte är automatiskt sammankopplade till varandra.

2. Nuvarande rutiner

2.1 Allmänt om betalningskrav

Det kan uppstå betalningskrav som inte når mottagaren (gäldenären) efter att personen har bytt identitet och därmed fått nytt personnummer.

2.2 Summarisk process: Ansökan om betalningsföreläggande/vanlig handräckning

I det fall en ansökan om betalningsföreläggande/vanlig handräckning inkommer till KFM och kraven riktas mot svarandens (gäldenärens) gamla identitet finns det rutiner för att en komplettering ska begäras från den sökande. Detta ska göras eftersom den gamla identiteten inte finns kvar i folkbokföringsregistret, det vill säga någon direkt koppling finns inte till den nya identiteten. Processen för handräckning och betalningsföreläggande ändrar inte ett utslag, som har utfärdats mot den gamla identiteten, till den nya identiteten¹.

2.3 Verkställighet: Behov av en maskinell koppling mellan den gamla och den nya identiteten

Vid KFM skiljer man mellan två typer av mål: allmänna mål (a-mål) och enskilda mål (e-mål). Allmänna mål gäller offentligrättsliga fordringar som det allmänna – staten eller en kommun – har. Alla andra mål är enskilda. E-mål kan flyttas över från den gamla identiteten till den nya identiteten. Denna möjlighet finns dock

¹ se lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

inte, på grund av tekniska tillkortakommanden, för a-mål. På grund av olika preskriptionsregler för dessa måltypen innebär detta att e-mål, i praktiken, kan kvarstå mot en gäldenär "i all evighet" oavsett identitetsbyte. Ett a-mål preskriberas däremot efter fem år och kan därmed gå förlorat.

Detta kan dock lösas genom en ändring i befintligt IT-system² där det införs en maskinell koppling mellan den gamla och den nya identiteten då olika skulder inte förs över per automatik till den nya identiteten. Anledningen till att skulduppgifterna inte förs över till den nya identiteten är att exekutionstiteln (betalningsskyldigheten) endast är utfärdad mot den gamla identiteten³.

Den nuvarande hanteringen kan vidare orsaka problem då vissa borgenärer inte får medel tilldelade vid en utmätning. KFM handlägger årligen dock endast en handfull ärenden av detta slag. I avsaknad av fastställda rutiner handläggs för närvarande ärendena utifrån den uppkomna situationen i det aktuella fallet.

3. Ändringar och rutiner som har genomförts/Förslag till ändringar och nya rutiner

3.1 Verkställighet: behov av en maskinell koppling mellan den gamla och den nya identiteten

Kortsiktiga lösningar

I dagsläget saknas enhetliga rutiner inom myndigheten för att en så kallad manuell sambandskoppling görs i varje enskilt ärende där en gäldenär har bytt identitet och därmed fått ett nytt personnummer. Trots detta görs en sambandskoppling inom verkställigheten, på manuell väg, i de ärenden där utredningen visar att ett byte av personnummer har ägt rum. Sammanfattningsvis bör behovet av enhetliga rutiner bäst kunna tillgodoses genom att en intern anvisning tas fram inom KFM.

Långsiktiga lösningar

En lösning vore om en maskinell hantering kunde åstadkomma att skulderna per automatik fördes över till det nya personnumret samtidigt som det gamla personnumret upphörde att existera. Sammantaget ett system där skulderna förs över maskinellt till den nya identiteten (personnumret) mot vilken borgenärerna därefter även kan rikta sina krav. Samtidigt behöver det utredas närmare hur gäldenärer med "dubbla personnummer" på grund av ändrad könstillhörighet på bästa sätt ska hanteras administrativt. Ett exempel skulle kunna vara att KFM:s databassystem kopplas upp mot Skatteverkets folkbokföringsregister, och i samband med ändringar av personnummer i registret slår ändringarna även

² INIT (utsöknings- och indrivningsdatabasen)

³ se mer om exekutionstitlar i 3 kapitlet utsökningsbalken (1981:774)

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

igenom i KFM:s databassystem och därmed på de personnummer och de skulder som finns. Det skulle även framgå en ändringshistorik.

Ett ytterligare förslag skulle kunna vara att ha en form av sambandsregistrering där uppgifterna är sekretessbelagda. För detta krävs dock en utveckling av tekniken för INIT.

En annan lösning vore ett system som kan koppla varje gäldenär, oberoende av könstillhörighet, till ett kundnummer-ID. Den största fördelen med en sådan lösning är, att oavsett ålder och antal skulder, finns det en "gemensam nämnare" att härleda skulderna till, dvs. ett könsneutralt identifikationsnummer.

Sammanfattningsvis anser KFM det inte behövs ett nytt IT-system utan att ändringar istället kan göras i befintligt system. KFM uppskattar att ärenden av ovanstående slag är sällsynt förekommande varför kostnaden av att utveckla ett helt nytt system inte kan anses vara processekonomiskt försvarbart för myndigheten.

3.2 Skuldsanering

Skuldsaneringen har i dagsläget inga upprättade rutiner för det fall att en gäldenär byter könstillhörighet under en pågående skuldsanering. Om gäldenären byter personnummer innan ansökan om skuldsanering, kungör KFM som regel på båda personnumren. Likaså kungör KFM på båda personnumren om gäldenären byter personnummer under pågående skuldsanering.

Skuldsaneringen har rutiner för att skicka signaler till INIT om att en skuldsanering har inletts. Handläggare för INIT sambandskopplar därefter, på manuell väg såsom ovan har beskrivits, eventuella skulder från det gamla personnumret till det nya personnumret.

4 Fortsatt arbete och implementering av ändrade rutiner, m.m.

4.1 Lagstöd för uppdatering av personnummer i INIT

En uppdatering av ett personnummer är en behandling av en personuppgift. I detta fall uppdaterar KFM personnumret i den aktuella exekutionstiteln, som finns lagrad i INIT. Enligt 1 kap. 2 § i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter Kronofogdemyndighetens verksamhet (KFMdbL) framgår det indirekt, genom hänvisning i 1 kap. 3 § samma lag, att 9 § personuppgiftslagen (1998:204) (PUL) om grundläggande krav på behandling av personuppgifter är tillämplig vid behandling av uppgifter i INIT. Enligt 9 § e) PUL framgår det att de personuppgifter som behandlas ska vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen. Enligt 9 § g) PUL ska de personuppgifter som behandlas dessutom vara riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella.

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

Av lagkommentaren till bestämmelsen i PUL framgår det att Regeringsrätten (nuvarande Högsta förvaltningsdomstolen) i en serie mål tagit ställning till vad som är adekvata och relevanta uppgifter i KFM:s indrivnings- och utskningsdatabas. Frågan om en uppgift i databasen, som i sig överensstämmer med de faktiska förhållandena, ändå utgör en otillåten behandling enligt personuppgiftslagen bör enligt Regeringsrättens mening bedömas bland annat mot bakgrund av ändamålen med databasen och vilka uppgifter som får behandlas enligt särskild lagstiftning, i dessa fall enligt KFMdbL.

Ett ändamål med databasen är att tillhandahålla information som behövs i KFM:s verksamhet för exempelvis indrivning av statliga fordringar, och har en myndighet ansökt om indrivning mot någon ska detta och aktuell exekutionstitel registreras. Enligt Regeringsrätten bör det, för att behandlingen ska stå i överensstämmelse med kraven i personuppgiftslagen på att uppgifterna ska vara adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen, finnas inte bara en ansökan om indrivning utan också en fordran som kan verkställas enligt utskningsbalken. Det gör det, enligt Regeringsrätten, inte till exempel om gäldenären vid registreringstidpunkten redan betalat fordran eller fått anstånd med att betala aktuell skatt eller om en uppgiven fordran är grundad på ett beslut som är behäftat med så grava fel att något beslut överhuvudtaget inte kan anses föreligga. Att underliggande beslut senare ändras eller att exekutionstiteln senare upphävs spelar dock inte någon roll.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang anser KFM att myndigheten har rättsligt stöd för att ändra gäldenärens personnummer på så sätt att det uppdateras mot den aktuella exekutionstiteln.

4.1.1 Eventuella behov av lagändringar

KFM ser inget behov av lagändringar i syfte att genomföra ovanstående förslag på förbättringsåtgärder, som ett led i att förenkla den administrativa hanteringen i samband med att en gäldenär ändrar könstillhörighet.

4.2 Bemötande

Det kan finnas behov av att arbeta med bemötandefrågor, så att denna utsatta kundgrupp som genomgår eller har ändrat sin könstillhörighet får ett professionellt bemötande från KFM.

4.3 Utbildningsbehov

Det är ännu inte utrett om det finns brist på kunskap inom organisationen rörande könsbyte, som innebär att det finns ett uttalat behov av att vidga synen på hur olika vi människor är och även fundera över hur en människa skulle vilja bli bemött i ett sådant här sammanhang. Detta område kan behöva belysas med utbildningsinsatser för att öka kompetensen.

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

4.4 Att arbeta vidare med

Vilka konkreta konsekvenser det kan bli för kunden i dennes kontakter med KFM, utifrån en ändrad könstillhörighet, är i dagsläget inte utredda men kan vara något för myndigheten att arbeta vidare kring. Till skillnad från exempelvis sjukvården styrs KFM:s krav om utlämnande av partsinsyn varför det inte finns någon möjlighet för gäldenären att själv ta ställning till hur han/hon vill göra med tillgången till tidigare uppgifter.

Ett fortsatt framtida myndighetsövergripande samarbete kan även handla om att ta fram innehållet i den myndighetsinformation, som bör gå ut till presumtiva personer som ska genomgå eller har genomgått ett könsbyte. Respektive myndighet äger sin information, men Socialstyrelsen har det samlade ansvaret för att nätverket mellan de olika myndigheterna hålls samman. En annan fråga är om det finns några internationella aspekter att ta hänsyn till då könsbytet endast gäller nationellt.

4.5 Sammanfattning

Avslutningsvis anser KFM att förbättringsåtgärder bör kunna genomföras genom ändringar i befintliga IT-system samtidigt som enhetliga administrativa rutiner implementeras i myndighetens verksamhet.

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

SKRIVELSE

Datum
2014-04-04

Dnr
832 23048-13/114

Frågor från Socialstyrelsen angående samordning av myndighetsövergripande samarbete avseende personer med könsidentitetsstörningar

1. Inledning

Kronofogdemyndigheten lämnade den 2 september 2013 en rapport till Socialstyrelsen över vilka svårigheter personer med könsidentitetsstörningar har i sin kontakt med myndigheten. Vidare lämnades flera alternativ till lösningar på de administrativa problemen.

Av rapporten framgick det bland annat att Kronofogden saknade rutiner för en enhetlig hantering av ärenden i olika verksamhetsprocesser i vilka en gäldenär byter identitet, i samband med ändring av könstillhörighet, och därmed tilldelas ett nytt personnummer. Det fanns inte heller en plan som tog sikte på att upprätta enhetliga rutiner på myndigheten. Samtidigt tillades det att Kronofogdemyndigheten har olika IT-system för respektive verksamhetsområde där systemen inte är automatiskt sammankopplade till varandra.

2. Åtgärder av identifierade problem

Av de förbättringsåtgärder som har identifierats, och som avser långsiktiga lösningar, har inga än så länge genomförts. Anledningen till detta är att de inte är ekonomiskt prioriterade under år 2014 samtidigt som det krävs en teknisk utveckling för att kunna genomföra åtgärderna som inte kommer att kunna tas fram inom de närmaste åren.

Långsiktig lösning

Kronofogdemyndigheten avser att på längre sikt försöka införa system som kan identifiera personer med ett könsneutralt ID-nummer. På så sätt blir det enklare att hantera så kallade könsnummerbyten eftersom alla skulder då samlas under ett och samma ID-nummer. Myndigheten kan i dagsläget inte lämna något besked om när denna förändring kan komma att ske.

Verksamhetsomr. 2 ledning/kansli
Philip Berg
010-579 20 71

Kortsiktig lösning

På kort sikt löser Kronofogdemyndigheten problemen på så sätt som framgår av rapporten.

Med vänlig hälsning

Philip Berg
Verksjurist

Handläggning av personuppgifter för personer som bytt juridiskt kön

PM från följande myndigheter:

Migrationsverket
Patent- och registeringsverket
Pensionsmyndigheten
Skatteverket
Skolverket
Socialstyrelsen
Transportstyrelsen

Generaldirektören

2013-09-24

Dnr 1.3.3-2013-36137

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Konsekvenser av tvåkönsnormen i Migrationsverkets verksamhet

Migrationsverket har deltagit i Socialstyrelsens uppdrag att samordna myndigheters arbete för att underlätta administrationen för personer som byter kön i Sverige.

Bifogad återfinns en kartläggning av konsekvenser inom Migrationsverkets verksamhet för den som byter kön respektive för den som inte överensstämmer med någon av de två kategorierna kvinna respektive man.

Anders Danielsson

Bilaga

Rapport: Registrering av kön

Verksamhetsområde
Mottagning

Kortrapport
2013-09-09

Dnr
1.3.3-2013-36137

Registrering av kön

Konsekvenser av tvåkönsnormen i Migrationsverkets verksamhet
Återrapportering till Socialstyrelsen

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund	4
Migrationsverkets myndighetsutövning i samband med byte av könstillhörighet	4
Kartläggning och analys.....	5
Knäckfrågor.....	6
Vem bestämmer kön?.....	6
Det finns fler än två kön.....	7
Det finns en könsmaktsordning och en heteronorm.....	7
Förbättringsområden	8
LMA-kort	8
Kön angivet på beslut och UT-kort.....	8
Boende.....	8
Riktlinjer och rutiner för utfärdande av UT-kort	9
Främlingspass.....	9
Kommande revidering av RCI 03/2011	10
Avslutning.....	10

Sammanfattning

Denna rapport översänds till Socialstyrelsen för att användas av dem i återrapportering av ett regeringsuppdrag¹. Socialstyrelsen ska bland annat initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan i samband med ändring och könstillhörighet.

Migrationsverket förväntas under 2014 återkomma med ytterligare en återrapportering till Socialstyrelsen angående hur aktuella utmaningar har lösts ut.

Utmaningar som identifierats har analyserats och sorterats in i två kategorier.

Knäckfrågor: utmaningar av sådan karaktär att de inte helt ligger inom ramen för Migrationsverkets mandat att lösa.

Förbättringsområden: utmaningar där det finns förbättringsutrymme inom ramen för Migrationsverkets eget mandat.

Knäckfrågor

- ✓ Som vilket kön ska en migrant vars könsuttryck och/eller könsidentitet inte överensstämmer med det kön som finns angivet i passet inregistreras? På vilket kön ska en migrant inregistreras, om identitetshandlingar saknas/inte lämnas in till myndigheten?
- ✓ Hur ska en migrant som har ett pass med X angivet i kategorin för kön, inregistreras²?

¹Ingår i regeringsuppdrag att stärka kunskapsstödet för vård och behandling av personer med transsexualism och andra personer med könsidentitetsstörningar (S2012/4530/FS).

² Enkla nedslag på några få staters webbsidor visar t ex att Australien och Nya Zeeland utfärdar pass med X, USA utfärdar tillfälliga pass till medborgare i process att byta kön, Argentina erbjuder möjlighet att själv välja juridiskt kön. Tyskland införde i augusti 2013 möjlighet till ett tredje kön på födelsebevis.

Förbättringsområden

- ✓ Kön skrivs ut på Migrationsverkets LMA kort vilket tvingar transpersoner att förklara sin könsidentitet/könsuttryck varje gång kortet måste visas³. Trots att diskriminering är förbjudet, menar asylsökande att kravet att förklara sin könsidentitet- och uttryck, påverkar möjligheten att få ett arbete eller en praktikplats under tiden som asylsökande. Till vems nytta framkommer kön på LMA kortet?
- ✓ Boende under tiden som asylsökande är organiserat uppdelat på kön, en uppdelning som fungerar för de flesta men inte för alla. För en transperson kan denna uppdelning bli problematisk, ska en ensamstående asylsökande med ett könsuttryck som inte överensstämmer med identitetshandlingarna placeras tillsammans med andra kvinnor eller andra män? Hur sker informationsöverföring kring särskilda behov mellan ansökningsenheter och mottagningsenheter? Detta gäller inte enbart transpersoner och/eller hbtq-gruppen, utan även andra typer av särskilda behov. Vilka särskilda behov uppmärksammas och tillgodoses, vilka upptäcks och tillgodoses inte?
- ✓ Sedan 1 januari 2013 behövs inte längre svenskt medborgarskap för att byta kön i Sverige. Det är sedan tidigare möjligt för vuxna personer att byta till ett könskonträrt namn i folkbokföringen. Det är inte självklart att hemlandets myndigheter kommer att godkänna könskonträrt namnbyte respektive könsbyte. Vilket stöd i styrdokument och handbok har handläggare för att kunna ge den person som byter namn rätt information om konsekvenser av namn- respektive könsbyte vad gäller t ex resehandlingar och UT-kort?
- ✓ Det är inte självklart att ett könsbyte genomfört i Sverige kommer att erkännas av hemlandets myndigheter. En påbyggnad av utmaningen ovan gäller information internt till handläggare och externt till migranten, vad gäller möjlighet att ansöka om främlingspass och flyktingförklaring.
- ✓ Migrationsverket har inom ramen för asylprövningen nyligen infört hbt-specialister. En specialist skall ingå i utredning och beslutsfattande om en hbt-person söker asyl eller om hbt-relaterade asylskäl anförs. Prövning sker enligt RCI 03/2011 (Metod för utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar skyddsskäl på grund av sexuell läggning). RCI 03/2011 skriver endast fram sexuell läggning. Denna RCI borde, i samband med planerad revidering, synliggöra även kön som flyktinggrund.

³ Bilden på försättsbladet är ett original från Migrationsverkets bildbank som inte har redigerats. På de LMA-kort som Migrationsverket producerar och lämnar ut till asylsökande anges K eller M under punkt 4.

Bakgrund

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att öka kunskapsstödet för vård och behandling av personer med transsexualism och andra personer med könsidentitetsstörning. Inom ramen för uppdraget ingår att samordna myndigheters arbete med att underlätta den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Socialstyrelsen har samlat till två myndighetsövergripande möten och ombett respektive myndighet att kartlägga och redovisa utmaningar för målgruppen inom respektive ansvarsområde. Utöver Migrationsverket har Försäkringskassan, Skatteverket, CSN, Transportstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Bankinspektionen med flera, deltagit i arbetet.

Detta är en kort version av den kartläggningsrapport som Migrationsverket tagit fram med anledning av bland annat Socialstyrelsens uppdrag.

Migrationsverkets myndighetsutövning i samband med byte av könstillhörighet

Migrationsverkets myndighetsutövning i samband med ändring av könstillhörighet är begränsad. För att ändra sin könstillhörighet krävdes fram till och med 31 december 2012 Svenskt medborgarskap. Efter 1 januari 2013 är bosättningsbegreppet (det vill säga folkbokföring) styrande vad gäller tillgång till könskorrigering och ändring av könstillhörighet. Sedan tidigare är det möjligt för vuxna att byta till ett könkonträrtnamn i folkbokföringen. Migrationsverket får uppgifter direkt från Skatteverket när uppgifter i folkbokföringen ändras. Ett nytt kort som bevis på tillståndet i Sverige (s.k. UT-kort) med nya id-uppgifter utfärdas när uppgifter i folkbokföringen ändras.

Utöver tydliga rutiner för scenariot ovan följt av målgrupp-anpassad information så att migranten kan göra en egen bedömning av sin situation och relationen till hemlandet inför byte av namn och/eller könstillhörighet, återfinns de flesta utmaningar (samt behov av förbättringar för Migrationsverkets räkning) i samband med ansökan om asyl och/eller för den grupp som inte ryms inom lagens kategorier man respektive kvinna (personer som har ett X i sitt pass).

Migrationsverket har ansvar för att tillgodose migrantens rättigheter oberoende av kön, könsidentitet och könsuttryck (med mera) inom ramen för myndighetens uppdrag. De som drabbas när tvåkönsnormen ligger till grund för utformning av regler, riktlinjer, rutiner, bemötande och i värsta fall beslutsfattande är i första hand den som inte passar in⁴. Män och kvinnor ryms generellt inom tvåkönsnormen, medan transpersoner generellt inte passar in.

Migrationsverket har därför valt att i samband med önskemålet från Socialstyrelsen att se över och dokumentera administrativa utmaningar och för-

⁴ Normen om att det finns två kön, varav ett kön: kvinna eller man, tillskrivs en individ vid födseln.

bättringar i samband med byte av könstillhörighet, även ta ett bredare grepp om utmaningar uppstår på grund av att regler, riktlinjer, rutiner, bemötande och i värsta fall beslutsfattande är utformade med utgångspunkt från tvåkönsnormen. Målgruppen för de förbättringar som föreslås i den här rapporten är således transpersoner⁵.

Att målgruppen benämns transpersoner, istället för att den avgränsas till den mindre grupp som avser byta könstillhörighet, innebär att förbättringsarbetet på ett tydligare sätt kopplas till det övergripande förbättringsarbetet på hbtq- och genusområdet som äger rum på myndigheten.

Ord för tillskrivna- eller självdefinitioner på hbtq-området (och många andra) skiljer sig både mellan individer och över världen. Användning av begrepp för att beskriva enskilda personer, måste därför alltid bygga på hur den enskilda personen själv definierar sig.

Kartläggning och analys

Migrationsverket har identifierat vissa utmaningar som drabbar transpersoner i migrationsprocessen. En fullständig kartläggning av utmaningar för transpersoner i migrationsprocessen är svår att genomföra, eftersom normer kring kön är starka.

Alla migranter registreras in i Migrationsverkets system som män eller kvinnor. Eftersom normer kring kön är så starka, riskerar en transperson att passera genom migrationsprocessen tolkad som man eller kvinna utan att transidentiteten uppmärksammas. Om en migrants självidentifierade förhållningssätt till kön osynliggörs, upptäcks sannolikt inte heller de utmaningar som en transperson kan ställas inför i migrantprocessen⁶. Utmaningar som har identifierats av Migrationsverket bygger därför till största del på att enskilda personer (både migranter och medarbetare) har lyft fram exempel på faktiska situationer där bemötande, prövning, rutiner och liknande inte varit tillfredsställande eller inte räckt till. Utmaningar som identifierats har analyserats och sorterats in i två kategorier:

Knäckfrågor - utmaningar av sådan karaktär att de inte helt ligger inom ramen för Migrationsverkets mandat att lösa.

Förbättringsområden - utmaningar för vilka det finns förbättringsutrymme inom ramen för Migrationsverkets eget mandat.

⁵ T i hbtq står för "transperson" vilket är ett samlingsnamn för personer som genom sitt könsuttryck och/eller könsidentitet bryter mot könsnormen och/eller tvåkönsnormen.

⁶ Begreppet transperson som används här är ett samlingsnamn. Det kan omfatta en person som genomgått en könsbytesprocess från ett kön till ett annat, men även personer som uppfattar att man/kvinna som kategorier inte passar dem. Resonemanget som noten refererar till är schematiskt och förenklat, vid bemötande och prövning av verkliga personers ärenden är det mycket viktigt att ta hänsyn till den enskilda individens förutsättningar och livssituation.

Knäckfrågor

Vem bestämmer kön?

Vid en ansökan om uppehållstillstånd registreras den sökande som kvinna eller man utifrån inlämnade id- handlingar och de två juridiska kön som finns i Sverige.

4.1 Identitetsbegreppet i praxis

En persons identitet består av namn, födelseid och, som huvudregel, medborgarskap (se MIG 2011:11 och MIG 2012:1)

Utdrag RCI 03/2013 ang. registrering av identitetsuppgifter.

Ett grundläggande faktum är att kön inte är en del av identitetsbegreppet i praxis. I februari 2013 publicerades ett nytt styrdokument angående registrering av ID-uppgifter (RCI 03/2013) där inga specifika åtgärder beskrivs för hur kön ska registreras.

Utgångspunkten i styrdokumentet är att id- handlingar ska användas som underlag för registreringen. Saknas id-handlingar ska en individuell bedömning göras. En konsekvens av en sådan skrivning är att en asylsökande transperson som väljer att inte lämna in sina id-handlingar ökar sina möjligheter till ett bra bemötande i denna del. Detta eftersom alla efterföljande åtgärder kommer att påverkas av (bland annat) vilket kön som har registrerats: asylboende, LMA-kort, i vilket kön ett uppehållstillstånd utfärdas och så vidare. Dessutom kommer interaktionen mellan handläggare och migrant att påverkas, till exempel vad gäller användning av pronomen och tilltalsnamn. Samtidigt innebär det olika former av repressalier om id-handlingar inte lämnas in. (Ett enkelt sätt att komma till rätta med frågan om pronomen är att fråga migranten vilket pronomen som ska användas, hon/han/hen/den motsvarande she/he/it är exempel på pronomen).

Skulle en person som upplever sig själv vara kvinna och av andra uppfattas som kvinna, inneha id-handlingar som visar manligt kön, skulle denna kvinna sannolikt inregistreras som kvinna om id-handlingar inte lämnas in (väljer kvinnan att berätta om sin bakgrund, kanske en annan bedömning skulle göras).

Samma person skulle teoretiskt kunna passera genom migrantprocessen som kvinna, och därmed få ett eventuellt uppehållstillstånd som kvinna. Migrationsverket har då indirekt övertagit Socialstyrelsens Rättsliga råds uppgift att godkänna enskilda individers byte av könsidentitet.

Migrationsverkets egna riktlinjer för hur identitetsuppgifter registreras bör ses över så att det tydligt framgår vilka bedömningar som ska göras när en transperson söker asyl: Om, hur och när ska individuella bedömningar av kön göras? I det styrande dokumentet för registrering av id-uppgifter (RCI 03/2013) finns utrymme att inkludera scenariot ovan.

Det finns fler än två kön

Några enkla nedslag kring hur det kan se ut i länder som på ett eller annat sätt erkänner möjlighet att registrera annat alternativ än kvinna eller man på sina Id-handlingar har gjorts.

Hur ska Migrationsverket hantera en person som har ett X i sitt pass⁷ och ansöker om någon typ av tillstånd till Sverige?

Migrationsverkets system för registrering av kön följer lagens två kategorier. Det går därför inte att ta in en ansökan om uppehållstillstånd från en person som har ett X i sitt pass. Hur ska handläggare på ambassader eller på en ansökningsenhet hantera en sådan ansökan?

En anpassning för att bättre motsvara alla migranternas behov vad gäller hur kön registreras, bör inte bortse från att det finns viktiga incitament även för att registrera migrantens kön.

Det finns en könsmaktsordning och en heteronorm

I samband med diskussioner om hur kön kan registreras återkommer förslag om att kön inte behöver registreras alls, eller att transpersoner kan inregistreras på ett särskilt sätt: till exempel liknande hur medborgarskap registreras om det inte finns handlingar som kan styrka detta⁸.

Sverige har jämställdhetspolitiska mål som bygger på att t ex statliga myndigheter för könsuppdelad statistik. Migrationsverkets statistik kan användas för att kartlägga och motverka skillnader mellan män och kvinnor. Utan könsuppdelad statistik så försvinner ett viktigt underlag för arbetet med jämställdhet.

Om Migrationsverket skulle införa en egen kategori för transpersoner inom ramen för de system myndigheten använder (för att t ex underlätta ett gott bemötande) skulle denna grupp kunna sökas fram via systemet. Kön är inte en känslig personuppgift enligt personuppgiftslagen, men uppgift om könsidentitet som inte överensstämmer med normen kan ändå antas vara känslig. Till exempel erbjuds samtliga som genomför ett könsbyte i Sverige möjlighet till skyddad identitet (enligt uppgift från Skatteverket under samordningsmöten med Socialstyrelsen).

⁷ Enkla nedslag på några få staters webbsidor visar t ex att Australien och Nya Zeeland utfärdar pass med X, USA utfärdar tillfälliga pass till medborgare i process att byta kön, Argentina erbjuder möjlighet att själv välja juridiskt kön.

⁸ Frågan har t ex diskuterats under en verksövergripande workshop med anledning av denna kartläggning samt i den verksövergripande samordningsgruppen för hbtq- och genusfrågor.

Förbättringsområden

LMA-kort

Transpersoner som sökt asyl har själva lyft fram att LMA kortet tvingar dem att vid varje tillfälle detta behöver visas måste ”komma ut” med sin transidentitet. Migrationsverket äger dessa kort och de är inte en godkänd id-handling i Sverige. Uppgifterna på kortet hämtas direkt från systemet utan manuella mellanhänder. Migrationsverket kan välja vilken information som trycks på kortet och kan därmed välja att inte inkludera den asylsökandes kön på LMA kortet. Frågan om migrantens kön måste framgå av LMA kortet kan vid behov utredas vidare (t ex skulle borttagande av kön från kortet få negativa konsekvenser för migranten vid t ex kontakt med landstinget, apotek, polis osv?). Ett annat alternativt är att uppgift om kön på kortet tas bort utan ytterligare diskussioner.

Kön angivet på beslut och UT-kort

Relaterat till ovan är hur kön anges på Migrationsverkets beslut. I beslut som rör uppehållstillstånd hämtas uppgift om kön direkt från datasystemen och läggs till beskrivning av individens uppgifter i beskrivningen av den sökande (gäller både asyl och övriga tillståndsbeslut). I beslut som berör dagersättning, särskilda bidrag osv. hämtas inom information om kön upp till det inledande stycket i beslutet som beskriver individen. Även på UT-kort som utfärdas anges kön med ett M eller K, även om detta inte har lyfts upp som ett problem av målgruppen (så som LMA-korten har lyfts fram som problematiska i detta avseende).

Boende

En asylsökande placeras i boende med utgångspunkt från hur kön registreras när personen söker asyl. Migrationsverkets boende är i huvudsak indelade i kön (män bor för sig, kvinnor bor för sig, familjer för sig eller tillsammans med andra familjer och det finns några få mindre lägenheter där asylsökande kan placeras en och en). Förvaren är i huvudsak blandade. På förvaret i Märsta finns en avdelning för förvarstagna kvinnor, på förvaret i Göteborg finns en avdelning för förvarstagna med särskilda behov.

Oavsett hur kön registreras, borde Migrationsverket kunna se över rutiner för informationsöverföring mellan ansökningsenheter till mottagningsenheter, och hur byte av boendeplats inom och mellan olika mottagningsenheters upptagningsområden fungerar i praktiken.

För att en transpersons utsatthet i boendesituationen ska hanteras, kräver det att medarbetare upptäcker och tar både risk för utsatthet och faktiska exempel på utsatthet på allvar. Vägledning och styrdokument finns få exempel som inkluderar hbtq-personer (detta finns egentligen bara i ett dokument VCM 04/2011 angående Säkerhet i boende). I stödtexter (i t ex Skapa) och i Handbok för Migrationsärenden finns istället exempel som rör Migrantens hälsa.

Det är sedan tidigare känt att hbtq-personer löper hög risk att utsättas för hot eller våld av andra medsökande på grund av homo- och transofobi i boendet (t ex har detta påtalats av RFSL vid flera tillfällen).

Genom det boendeseekretariat som inrättades under vintern 2013 har de administrativa frågorna kopplat till tillgång till boendeplatser fått en tydligare plats i organisationen. Frågor om kvalitet på de boendeplatser myndigheten förfogar över, relationerna mellan medboende och system för placering- och omplacering mellan boendeplatser hanteras ännu i första hand lokalt. I denna del skulle en central översyn och kvalitetssäkring behövas.

Riktlinjer och rutiner för utfärdande av UT-kort

En person kan byta kön i Sverige utan att vara Svensk medborgare. Den person som byter kön i Sverige får dessa uppgifter direkt överförda från folkbokföringen till Migrationsverkets system och måste därefter hämta ut ett nytt UT- kort (som bevis på tillståndet) i det nya könet.

Det finns inte tydligt beskrivet angående rutinen för utfärdande av UT-kort i handboken för Migrationsärenden. Hela uppdraget till Socialstyrelsen utgår ifrån att ett könsbyte innebär (enorm) administration i kontakter men olika myndigheter, personen i fråga kan komma att behöva vända sig till Migrationsverket och ställa frågor om var könsbytet (eller namnbytet, det är även möjligt att i Sverige byta till ett könskonträrt namn) kommer att få för konsekvenser. Nya eller ändrade UT-kort är en rutinfråga och omfattar en stor grupp (t ex den som gifter sig och byter efternamn i folkbokföringen). Om rutiner skulle förtydligas är det viktigt att också särskilt belysa tillämpning ur en transpersons perspektiv.

Främlingspass

Det är inte självklart att hemlandets myndigheter erkänner ett könsbyte genomfört i Sverige. En person som bytt kön i Sverige kommer då att sakna resehandling.

Frågan om möjlighet för transpersoner att ansöka om och beviljas främlingspass i enskilda fall på denna grund skulle kunna tydliggöras. Information om möjligheten skulle i så fall även behöva synliggöras externt på ett sätt så att en transperson i ovanstående situation kan förstå att denna möjlighet finns.

För att du ska få ett främlingspass krävs det att du inte kan skaffa ett hemlandspass.
Utdrag från Migrationsverkets (externa) webbsida

Om åtgärden genomförs är det viktigt att noga resonera kring hur en transperson ska bevisa att det inte är möjligt att få ett nytt hemlandspass i det nya könet, så att processen kan genomföras utan att utsätta den enskilda individen för onödiga risker.

Ett könsbyte i Sverige skulle också kunna innebära att rädsla för förföljelse gentemot hemlandet uppstår, i en sådan situation finns möjlighet att ansöka om flyktingförklaring.

Kommande revidering av RCI 03/2011

Migrationsverket har nyligen inrättat ett nytt arbetssätt: hbt-specialister som tar aktiv del i utredning och prövning tillsammans med ordinarie handläggare och beslutsfattare. Detta för att förbättra den rättsliga kvalitén vid prövning av skyddsbehov där sexuell läggning, könsidentitet och/eller könsuttryck anförs.

I samband med inrättandet av hbt-specialister förs dialog om uppdateringar av styrdokument. Bland annat har då ”Metod för utredning av och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar skyddsskäl på grund av sexuell läggning” (RCI 03/2011) diskuterats.

Nuvarande text i ovanstående ställningstagande refereras ofta till som om det gäller hbtq-ärenden i vid bemärkelse, men det är endast sexuell läggning som i text framkommer i styrdokumentet. Om och när metoden uppdateras borde könsidentitet- och uttryck skrivas fram tydligare så att metoden uttryckligen i skrift, omfattar hela hbtq-gruppen.

Avslutning

Genom inrättandet av det nya arbetssättet med hbt-specialister för prövning av vissa skyddsskäl, definieras vilken typ av ärenden som ska handläggas enligt den nya ordningen.

Med hbt-ärenden avses samtliga ärenden där det står klart eller finns indikationer på att sökanden åberopar förföljelse på grund av sin sexuella läggning, sin könsöverskridande identitet eller sitt könsuttryck. Med hbt-ärenden avses även ärenden där den asylsökande identifierar sig eller av andra blir identifierad så som homosexuell, bisexuell, transperson eller queer oberoende av om detta åberopas som skyddsgrund eller inte. Vid behov kan ytterligare vägledning om vad som i asyrlässig mening utgör frågor om en sökandes läggning, könsöverskridande identitet och/eller uttryck sökas i Internationella juristkommissionens (ICJ) utarbetade Yogyakartaprinciper eller UNHCR:s Guidelines on International Protection No: 9

Utdrag ut VCI 04/2013 verksamhetsområde Asylprövning

Det nya arbetssättet för särskild ordning för prövning av hbt-personers asylärenden inleddes med en två månader lång utbildning för hbt-specialister. Cirka 15 hbt-specialister har utsetts och utbildats.

Antalet specialister dimensionerades efter ungefärliga uppgifter om uppskattat antal ärenden. Uppgifter om sexuell läggning (eller könsidentitet och uttryck) får inte registreras och Migrationsverket vet därför inte hur många asylsökande som anför hbt-skäl eller identifierar sig som hbt-personer.

En tolkning av hbt-specialisternas reflektioner vid avslutningen av utbildningen, är att antalet utbildade specialister kan vara för få till antalet. En

uppfattning hos vissa specialister var att de får lägga mer arbetstid än beräknat på arbetet med hbt-ärenden specifikt. Verksamhetsområde asylprövning kommer att titta närmare på denna fråga.

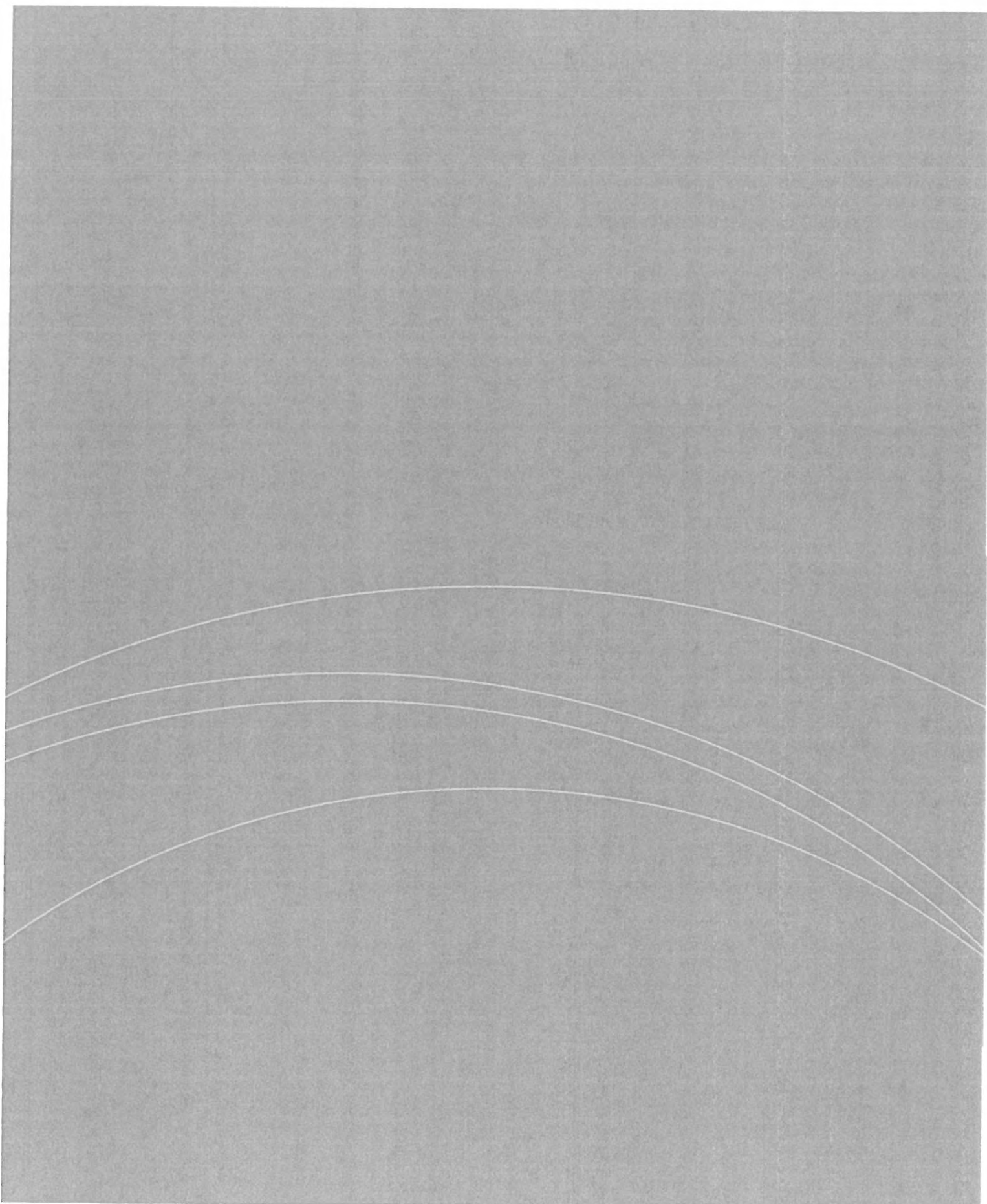
I detta sammanhang, det vill säga en rapport som berört transpersoner i migrantprocessen specifikt, är det här exemplet intressant eftersom det visar på betydelsen av synliggörande.

Ovanstående definition av samhällsgruppen (hämtad från styrdokument rörande hbt-specialister) innebär också en form av synliggörande. Detta synliggörande kan ha bidragit till att enskilda ärenden upptäckts på ett annat och mer effektivt sätt än tidigare. Detta kan i sin tur ha bidragit till att förståelsen av vilka ärenden som ska handläggas i enlighet med RCI 03/2011, har ökat ute på asylprövningsenheterna och antalet ”hbt-ärenden” har därmed blivit fler än förut.

Denna rapport är ett sätt att synliggöra en liten grupp migranter som ännu är förhållandevis osynlig i Migrationsverkets hantering. Denna grupp utsätts för utmaningar som knappt uppmärksammas i den ordinarie hanteringen därför att normer kring kön är så starka och förbättringar skulle innebära förbättringar för en så (antaget) liten grupp att de hittills inte har prioriteras.

Den här rapporten är ett synliggörande. Synliggörande är ett första steg som aldrig ska underskattas i fråga om alla människors rätt till lika värde och rättigheter. Utmaningar har uppmärksammas som nu behöver åtgärdas.

www.migrationsverket.se

Socialstyrelsen
Att. Linda Almqvist

Skrivelse med anledning av Socialstyrelsens uppdrag

Socialstyrelsen har i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Med anledning av detta har Patent- och Registreringsverket (PRV) i skrivelser daterad 2013-03-25 och 2013-07-02 ombetts yttra sig över vissa problem som en person som byter kön kan ställas inför.

PRV har genom namnlagen (1982:670) i uppdrag att pröva och godkänna ansökningar om förnamn och efternamn.

PRV vill inledningsvis påpeka att ett förslag till ny namnlag har presenterats (se regeringens hemsida under följande länk www.regeringen.se/content/1/c6/21/79/35/03504e2d.pdf). Förslaget erbjuder lösningar på många av de problem som har belysts gällande hanteringen av namnbyte hos PRV. Förslaget innebär bland annat att alla typer av namnändringen ska hanteras av Skatteverket och att majoriteten av dessa ärenden inte är avgiftsbelagda, däribland ändring av förnamn. PRV välkomnar i stort de förändringar som föreslås.

Det är egentligen enbart en frågeställning som kvarstår och det är frågan hur PRV hanterar personnummerbyte när personen innehar ett patent eller liknande rättighet. Då PRV inte ställer några formella krav vad gäller angivelse av personnummer för sökanden i dessa typer av ärenden finner PRV att detta inte kan anses vara ett vanligt förekommande problem. Däremot kan namnbytet i sig resultera i att patentet eller varumärket har det gamla namnet registrerat som ägare. Detta löser man dock relativt enkelt genom att skicka in en begäran om ägarbyte. PRV anser inte att detta är en olägenhet som bör föranleda en ändring i våra rutiner.

Med anledning av det förslag till ny namnlag som nämnts ovan finner PRV ingen anledning att, för tillfället, ändra några rutiner eller ge förslag till förbättringsmöjligheter. Om förslaget accepteras kommer det, som ovan angivits, innebära att flertalet av de problem som finns i dagsläget försvinner. PRV vill även uppmana Socialstyrelsen att i sitt remissvar till den nya namnlagen lämna synpunkter som är relevanta för detta område.

Benjamin Winsner
Jurist vid Namnenheten

2014-04-14

Socialstyrelsen
Att. Åsa Lindberg**Skrivelse med anledning av Socialstyrelsens uppdrag; ert
dnr 51189/2012**

Socialstyrelsen har i uppdrag att initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet. Med anledning av detta har Patent- och Registreringsverket (PRV) tidigare ombetts yttra sig över vissa specifika problem som identifierats. PRV har nu blivit tillfrågade om det har skett några förändringar sedan den senaste skrivelsen.

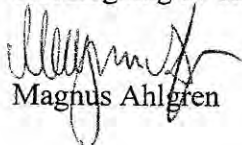
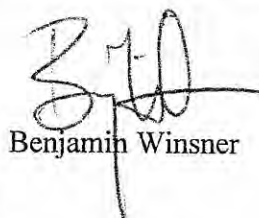
PRV har genom namnlagen (1982:670) i uppdrag att pröva och godkänna ansökningar om förnamn och efternamn.

PRV vill inledningsvis påpeka att förslaget till ny namnlag fortfarande är aktuellt och berörda instanser har bemött förslaget genom ett remissförfarande. Förslaget erbjuder lösningar på många av de problem som har belysts gällande hanteringen av namnbyte, bland annat i samband med ändrad könstillhörighet. Förslaget innebär bland annat att alla typer av namnändringen ska hanteras av Skatteverket och att majoriteten av dessa ärenden inte är avgiftsbelagda, däribland ändring av förnamn. I PRV:s remissvar välkomnade verket i stort de förändringar som föreslogs.

Situationen då en person som innehar ett patent eller liknande rättighet byter personnummer är fortfarande aktuell. Som PRV konstaterade i sin förra skrivelse kan detta inte anses vara ett vanligt förekommande problem då verket inte ställer några formella krav om angivelse av personnummer. Däremot kan namnbytet i sig resultera i att patentet eller varumärket har det gamla namnet registrerat som ägare. Detta löser man dock relativt enkelt genom att skicka in en begäran om ägarbyte. PRV är fortfarande av den uppfattningen att detta inte är en olägenhet som bör föranleda någon ändring i våra rutiner.

Med anledning av det ovanstående är PRV:s tidigare svar i frågan fortfarande gällande.

Detta yttrande har beslutats av juristchefen Magnus Ahlgren efter föredragning av områdesjuristen Benjamin Winsner.

Magnus Ahlgren
Benjamin Winsner

Pensionsutvecklingsavdelningen
Stig-Åke Petersson
010-454 24 46

Pensionsmyndighetens rutiner vid ändrad könstillhörighet

När det gäller pensionsområdet får en ändrad könstillhörighet inga praktiska konsekvenser, men kan i ett avseende eventuellt ha betydelse när det gäller änkepension. Nedan redovisas de olika pensionsförmånerna och konsekvenserna av en ändrad könstillhörighet.

Dagens administrativa rutiner

Alla pensionsförmåner är relaterade till ett personnummer. Vid ändrad könstillhörighet ändras också personnumret. Pensionsmyndigheten får kännedom om det nya personnumret genom dagliga aviseringar från Skatteverket. Rutinen för ändrat personnummer tillämpas inte bara vid ändrad könstillhörighet utan även i de fall personnumret ändras av annan anledning (exempelvis när ett samordningsnummer ändras till personnummer).

När ett personnummer ändras, oavsett anledningen, kommer alla uppgifter och pensionsrätter om den berörda personen att flyttas över från det gamla personnumret till det nya personnumret.

Påverkan på pensionsförmåner

Byte av personnummer får som regel ingen påverkan på pensionsförmånernas storlek.

Ålderspension

Innan en person ansöker om ålderspension lagras uppgifter om intjänade pensionsrätter i ett särskilt register. Vid byte av personnummer överförs dessa uppgifter automatiskt från det gamla till det nya personnumret så snart avisering erhållits från Skatteverket.

Under vissa förutsättningar kan en person tillgodoräknas s.k. barnårsrätt. Det gäller när en förälder i stället för förvärvsarbete stannat hemma för att ta hand om barn under tre eller fyra år (beroende på när under året barnet är fött). Sådana barnårsrätter tillgodoräknas den av föräldrarna som har haft lägst inkomst det år som ansökan om barnårsrätt avser. Skulle förhållandena senare ändras, exempelvis därför att föräldern som tillgodoräknats barnårsrätt ändrar kön, ändras inte det redan fattade beslutet om barnårsrätt.

Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Båda förmånerna är inkomstprövade och utges, såvitt gäller Pensionsmyndigheten, till personer som har fyllt 65 år. Utbetalning av beviljad förmån sker tillsammans med andra pensionsförmåner. För personer som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning kan Försäkringskassan bevilja bostadstillägg.

Om en person har beviljats bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd ändrar könstillhörigheten fortsätter dessa förmåner att betalas ut tillsammans med övriga pensionsför-

måner till det nya personnumret. Något avbrott i utbetalningarna sker inte och pensionären behöver inte heller lämna in en ny ansökan enbart på grund av den ändrade könstillhörigheten.

Efterlevandepension

De nuvarande reglerna för efterlevandepension är könsneutrala varför det inte har någon betydelse för rätten till förmånen om en person, som har rätt till efterlevandepension, ändrar könstillhörighet. Precis som för övriga pensionsförmåner sker utbetalning till det nya namnet och personnumret som erhållits från Skatteverket.

När det gäller änkepension är dock situationen annorlunda. Änkepension kan endast beviljas en kvinna vars make har avlidit. Om en kvinna har beviljats änkepension och sedan ändrar könstillhörighet finns inte längre någon rätt till änkepension.

För rätt till änkepension krävs bl.a. att makarna var gifta vid utgången av 1989, hade varit gifta i minst fem år vid dödsfallet och hade gemensamma barn. Änkepensionen som förmån är under avveckling och ersatt av reglerna för efterlevandepension. Det finns i dag knappt 300 000 personer som uppbär änkepension, men antalet minskar snabbt.

Pensionsmyndighetens bedömning

De nuvarande rutinerna bedöms inte medföra någon risk för att en enskild person skulle få försämrade pensionsförmåner vid en ändrad könstillhörighet. Eftersom intjänade pensionsrätter automatiskt förs över från det gamla personnumret till det nya personnummer som erhålls vid en ändrad könstillhörighet påverkas inte storleken av den framtida pensionen. Inte heller redan beviljade pensionsförmåner påverkas negativt av en ändrad könstillhörighet.

När det gäller änkepension finns visserligen en teoretisk risk för att denna pension kan dras in vid en ändrad könstillhörighet. Med hänsyn till att denna pensionsförmån är under avveckling och ersatt av reglerna för efterlevandepension finns det dock inte någon anledning att ändra på gällande regelverk.

Bemötandefrågor

Pensionsmyndigheten är av den uppfattningen att kunskapen hos myndighetens personal är god när det gäller frågor om hur ändrad könstillhörighet påverkar pensionssystemet. För att säkerställa att korrekt information lämnas till pensionssparare och pensionärer vid kontakter med Pensionsmyndigheten kommer innehållet i denna PM att spridas till de personalkategorier som kommer i kontakt med allmänheten.

Utvecklingsavdelningen
Stig-Åke Petersson
010-454 24 46

Pensionsmyndighetens handläggning av ärenden vid ändrad könstillhörighet

Pensionsmyndigheten har i en PM den 30 augusti 2013 redovisat konsekvenserna inom pensionsområdet av en ändrad könstillhörighet. Myndigheten konstaterade därvid att det inte finns några praktiska konsekvenser men att reglerna om änkepension skulle kunna vara missgynnande. Det gäller i de fall en kvinna, som beviljats änkepension, byter kön till man. I sådana fall upphör rätten till änkepension.

Sedan promemorian upprättades har Pensionsmyndigheten undersökt om det inträffat att änkepensionen blivit indragen i något ärende på grund av ändrad könstillhörighet. Det har inte varit möjligt att genom datasökningar hitta ev. ärenden. I stället har handläggare vid kontoret i Luleå (det enda kontor som handlägger ärenden om änkepension) tillfrågats liksom även verksamhetsutvecklare vid kontoret i Stockholm. Härutöver har ärenden om änkepension som överklagats till förvaltningsrätt och kammarrätt granskats. Det kan därvid konstateras att det hittills, såvitt känt är, inte har förekommit något ärende där änkepensionen blivit indragen på grund av ändrad könstillhörighet.

När det gäller bemötandefrågor har information om hur ändrad könstillhörighet påverkar pensionssystemet redovisats till det myndighetsinterna kanalarbete och därefter har denna information förts vidare till de personalkategorier som kommer i kontakt med allmänheten. Några klagomål från pensionssparare och pensionärer mot bemötandet av enskilda handläggare eller annan personal har inte förekommit.

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

Kartläggning av Skatteverkets hantering av personnummerbyte

1 SAMMANFATTNING

Skatteverket hanterar byte av personnummer i ett stort antal IT-system vid handläggning av olika ärenden. De svårigheter som personer upplever att de får i kontakten med andra myndigheter och företag efter byte av personnummer härrör sig huvudsakligen från folkbokföringens hantering av ändrad könstillhörighet och avisering av det personnummerbyte som då sker.

2 INLEDNING

Skatteverket hanterar i folkbokföringsdatabasen både rättelser av uppgift om födelseid och kön i samband med invandring eller födelse samt ärenden om ändring av könsidentitet. Dessa ärenden resulterar i byte av personnummer. Uppgift om byte av personnummer aviseras från folkbokföringens aviseringsregister (Navet) till andra myndigheter inklusive Statens person och adressregister (SPAR) och även Skatteverkets interna system för hantering av olika skatteärenden. Hur uppgiften tas omhand av mottagande myndigheter eller organisationer och företag har Skatteverket ingen sammanställning över.

3 SPECIFIKA FRÅGOR SOM BERÖR MYNDIGHETEN OCH AKTUELL REGLERING

Relevanta sekretessbestämmelser finns i 21 kap. 1 § och 22 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Ingen av bestämmelserna innebär absolut sekretess. Båda bestämmelserna förutsätter för att sekretess ska råda att ett röjande av uppgiften med viss sannolikhet kan anses medföra men för den enskilde eller närstående. Uppgiften kan vara känslig i större eller mindre grad för en person.

Ärendet om könsbyte, dvs. Socialstyrelsens beslut om ändring av könstillhörighet sekretessmarkeras enligt Skatteverkets rutiner i folkbokföringsregistret. Även ett ärende om namnändring för den som bytt könstillhörighet är som regel sekretessmarkerat.

Uppgift om att en person har bytt till ett ”kvinnligt” eller ”manligt” personnummer är inte i sig en uppgift om att könsbyte har ägt rum. Det är däremot en slutsats som kan ligga nära till hands att dra, men en sådan kan, med tanke på mängden personnummerändringar av skilda slag, dock vara felaktig.

Skatteverket har som rutin att tillfråga den som får ett nytt personnummer som en följd av beslut om ändrad könstillhörighet om denna vill ha en sekretessmarkering för personuppgifter i folkbokföringsdatabasen. En sådan markering utgör ingen

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

slutlig prövning av sekretessfrågan utan är bara en varningssignal om att en noggrann sekretessprövning ska göras om personuppgifterna begärs utlämnade. Huvudregeln är att den som vill att det ska finnas en sekretessmarkering efter personnummerbytet ska få en sådan markering. För att få genomslag på de gamla uppgifterna bör sekretessmarkering göras före personnummerändringen. Det är dock inte alla som vill ha sekretessmarkering för sina uppgifter i folkbokföringen.

4 BESKRIVNING AV BEFINTLIGA ADMINISTRATIVA RUTINER(INKLUSIVE IDENTIFIERADE PROBLEM)

4.1 Folkbokföringsdatabasen

Folkbokföringsdatabasen har två delar dels handläggningssystemet där folkbokföringsregistret uppdateras och dels folkbokföringens aviseringsregister (Navet), som används för att avisera ut de ändringar som registreras i folkbokföringen.

4.2 Folkbokföringsregistret

Till folkbokföringen kommer från Socialstyrelsen beslut med uppgift om ny könstillhörighet och den registreras i folkbokföringsregistret som en personnummerändring med en slumpvis tilldelning av ett födelsenummer på maskinell väg utifrån den beslutade könstillhörigheten. Som regel vill personen också ändra sitt förnamn. Även namnändringen registreras i registret. Det nya personnumret kommer därefter att vara det enda personnummer som framgår för denna person vid sökningar i folkbokföringsregistret. Det gamla personnumret finns kvar som en tidigare uppgift i registret, men det presenteras alltså inte vid sökning på personen. Personuppgifterna för den som fått nytt kön med anledning av ny könstillhörighet och dennes relationer ändras efter personnummerändringen. Det som händer i registret med relationerna är olika på huvudpersonen och dennes relationer. Detta kan i korthet beskrivas så här:

Personen som ändrat könstillhörighet

Den som fått nytt personnummer med anledning av ny könstillhörighet får uppgift om eventuella föräldrar, och barn presenterade som tidigare.

Personens föräldrar

För föräldrarna till en person som har ändrad könstillhörighet presenteras uppgifterna om relationen så som de såg ut fram till dess att könstillhörigheten ändrades. Stöd för dessa åtgärder finns i prop. 1972:6, sid 53, där det sägs att den som har barn i den tidigare identiteten även efter ändringen av könstillhörighet ska betraktas som far eller mor till barnet.

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

Personens barn

För barnet presenteras uppgifterna om relationen till den person som fått ny könstillhörighet så som de såg ut fram till dess att könstillhörigheten ändrades, dvs. mor eller far visas med de gamla personuppgifterna för namn och personnummer. Uppgift om vem som är barnets vårdnadshavare ändras inte. Barnet har i folkbokföringen en vårdnadshavare med gammalt personnummer, vilket är en missvisande uppgift.

Aktuell Make/maka

Om personen som ändrar könstillhörighet är gift uppdateras relationen till make/maka med de nya personuppgifterna om namn och personnummer.

Tidigare make/maka/partner

För den som tidigare varit gift/registrerad partner och den man haft relation till får ändrad könstillhörighet visas de tidigare uppgifterna med det tidigare personnumret och en markering att detta personnummer är ett gammalt nummer (GN)

F 6401		770504-2393		M	PERSONBILD (6401)		12-11-08 14:53	
Anger, Lars						Tmark		
VETEVÄGEN 1				Medb. skap		Civilstånd		FBF-typ
179 63		STENHAMRA		SE		S 120801		FB 060101
01 25 01		STOCKBY 10:44						
Persnr	Typ	From	Tom	V	Namn	Fbf typ	SKR/AFB	
051008-2381	B	051008			Anger, Lisa			
850915-2388	M	120601	120801		Schmidt, Leéne	GN	0100	
770330-2385	M	980101	060101		Anger, Anna			

(exempel från Skatteverkets handbok i folkbokföring)

Barn födda i transsexuella relationer efter 1/7 2013

Manligt personnummer för moder och kvinnligt personnummer för fader kan förekomma och dessa uppgifter aviseras via Navet till andra myndigheter.

4.3 NAVET

Navet aviseras ut uppgift om byte av personnummer och namn oavsett anledningen till bytet. I aviseringen från Navet finns en koppling (hänvisning) mellan det gamla och det nya personnumret. Mottagarna av uppgifter får däremot ingen särskild information om att bytet avser ändrad könstillhörighet.

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

Det registreras mellan 1500-3000 byten av personnummer per år. Vissa myndigheter, som får avisering från Navet, använder uppgiften om det tidigare personnumret, andra gör det inte. Det är många gånger både rimligt och nödvändigt med en rättslig koppling mellan den gamla och den nya identiteten, exempelvis i journaler från hälso- och sjukvård, vid val och i samband med kreditupplysning.

Navet aviserar också uppgift om vem man är vårdnadshavare för. Då folkbokföringsregistret har kvar de tidigare personuppgifterna och personnummer för barnets vårdnadshavare så aviseras de tidigare uppgifterna som vårdnadshavare för barnet.

4.4 Administrativa hinder med anledning av hanteringen i folkbokföringen

När förälder till barn som fått ändrad könstillhörighet avlider presenteras uppgift om barnet på samma sätt som det gör för föräldern i folkbokföringen. Det innebär att aktuellt namn och personnummer för barnet saknas i dödsfallsintyg och släktutredning. I stället visas det gamla uppgifterna från tiden före ändringen.

Den som fått nytt personnummer med anledning av ändrad könstillhörighet måste i samband med upprättande av bouppteckning och i olika försäkringsärenden själv lämna ut uppgifter om personnummerbytet. Detta upplevs som besvärande för den som nyligen mist en förälder. Den handling som finns för att styrka byte av personnummer är ett registerutdrag från folkbokföringen.

Personbevis utfärdat för minderåriga barn innehåller inte aktuell uppgift om förälderns namn och personnummer. Det tidigare personnumret och namnet kan presenteras som uppgift om aktuell vårdnadshavare om föräldern var vårdnadshavare innan personnummerbytet.

I Navet aviseras uppgift om vilket barn en vuxen är vårdnadshavare för men när den vuxne byter personnummer med anledning av ändrad könstillhörighet står den tidigare uppgiften kvar. Det kan vara svårt för aviseringsmottagarna att se och förstå vem som är barnets vårdnadshavare när förälder får ny könstillhörighet och är dessutom missvisande. Då man inte upphör att vara vårdnadshavare för barnet efter byte av personnummer.

5 SKATTEREGISTRET OCH FASTIGHETSTAXERING

Beskattningsverksamheten för privatpersoner hanteras i många olika system beroende på vilket skatteslag det gäller. Gemensamt för de olika systemen är att de får sina grunduppgifter från basregistret, det register som har till uppgift att förse övriga system med grunduppgifter. Basregistret i sin tur får uppgift om byte

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

av personnummer, namn mm från Navet. Även uppgift om hänvisningspersonnummer tas om hand.

5.1 Administrativa hinder med anledning av hanteringen i skatteregistret och fastighetstaxering

Skatteverket har inte fått några indikationer på att det finns några administrativa problem i hanteringen av skatteärenden. När uppgift om personnummerbyte kommer från basregistret till något av de andra systemen som hanterar skatteärenden förs information över från det tidigare personnumret till det nya. Fastighetstaxeringen hämtar också uppgift om person från basregistret. Byter en person personnummer flyttas information rörande fastighetsinnehav från det tidigare personnumret till det nya.

6 BOUPPTECKNINGAR

I samband med dödsfall aviseras uppgiften från folkbokföringens aviseringssystem till Arvsskattesystemet som hanterar bouppteckningar. De personuppgifter som följer med är efterlevande make/maka och barn. Har den avlidne barn som fått ändrad könstillhörighet visas uppgifterna i arvsskattesystemet på samma sätt som i folkbokföringen d.v.s. de uppgifter som var aktuella innan personnummerbytet.

6.1 Administrativa problem med anledning av hantering i arvsskattesystemet

Barn som bytt kön presenteras varken i "dödsfallsintyg och släktutredning" eller i arvsskattesystemet där bouppteckningar registreras med aktuella personuppgifter utan måste själva informera om att de nu har nytt namn och personnummer i samband med att bouppteckningen upprättas. De som handlägger bouppteckningar hos Skatteverket ser i folkbokföringen att den avlidne har barn med "gammalt personnummer" och vet vad det betyder så internt hos Skatteverket är det inga problem när bouppteckningen kommer in och uppgifter om efterlevande barn inte stämmer överens med uppgifterna i bouppteckningen.

7 ÄKTENSKAPSREGISTRET

Äktenskapsregistret hanterar registrering av äktenskapsförord, gåva mellan makar, anmälan om bodelning och bodelningshandling. Systemet hämtar sina personuppgifter från Navet och där presenteras också hänvisningspersonnummer för den som bytt personnummer.

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

7.1 Administrativa problem med anledning av hantering i Äktenskapsregistret

Vi har inga uppgifter om att det skulle finnas administrativa problem för medborgarna i denna hantering.

8 ID-KORT

Skatteverket utfärdar id-kort för folkbokförda och den person som tilldelats nytt personnummer oavsett anledning måste själv ta initiativ till att ansöka om nytt id-kort. IT-stödet för Skatteverkets id-kort hämtar sina uppgifter från Navet om namn och personnummer och hänvisningspersonnummer.

8.1 Administrativa problem med anledning av hantering av id-kort

Den som är under processen att ändra könstillhörighet byter ofta namn och ansöker då om nytt id-kort. När sedan personnumret ändras ska personen göra ytterligare en ansökan om id-kort och betala ansökningsavgiften som idag är 400 kronor.

9 SPAR

SPAR får uppgift om byte av personnummer från Navet. Även uppgift om hänvisningspersonnummer (d.v.s. tidigare personnummer eller samordningsnummer) aviseras till SPAR. SPARS kunder får uppgift om personnummerbyte när uppgiften kommer till SPAR (i de fall de har rätt att hantera uppgiften). SPAR gallrar efter tre år avregistrerade personer d.v.s. de som utvandrat, avlidit eller avregistrerats av andra skäl (bytt personnummer oavsett anledning till bytet)

9.1 Administrativa hinder med anledning av hanteringen i SPAR

I SPAR hanteras alla personnummerändringar som kommer från Navet och SPARs huvudsakliga uppgift är att uppdatera kundregister med aktuell adress och tillhandahålla adressuppgifter för direktreklam. Det finns kreditupplysningsföretag som får uppgifter från SPAR och det är i hantering av kreditupplysningar synpunkter kommit in till Skatteverket om att man där presenterar både nuvarande och tidigare personnummer.

10 FÖRBÄTTRINGSMÖJLIGHETER/PLANERAD UTVECKLING AV NUVARANDE RUTINER

Rutiner finns för hantering av personnummerbyte och ansökan om skyddade personuppgifter. Dessa beskrivs i Skatteverkets handbok för folkbokföring. De upplevs som fungerande och det är inte i dagsläget planerat några förändringar.

Ingegerd Widell
010-574 87 99

Datum
2013-05-08

Dnr
131 516739 12-113

**11 I DET FALL RUTINER INTE FINNS BESKRIV OM DET
FINNS PLAN FÖR ATT UPPRÄTTA SÅDANA**

**12 IDENTIFIERAT BEHOV AV NY ELLER ÄNDRAD
REGLERING**

Konsekvensen av att slopa kravet på sterilisering i samband med ändrad könstillhörighet är inte tillräckligt utredd och Skatteverket skulle önska en sådan utredning där de föräldrarättsliga reglerna djupare analyseras. Det finns även behov av att utreda Skatteverkets hantering av vårdnadshavare för barn vars föräldrar får ändrad könstillhörighet.

Kartläggning av den administrativa bördan hos Skolverket i samband med att en enskild ändrar könstillhörighet

Sammanfattning

Skolverket handlägger och hanterar enskildas dokument i lärarlegitimationsprocessen. I hanteringen av lärarlegitimationer har frågan om vad som händer vid ett könsbyte inte uppkommit än. Det finns en kontaktperson utsedd som kommer att hantera en sådan ansökan när det blir aktuellt.

Skolverket har tidigare yttrat sig över frågan hur skolhuvudmännen bör agera avseende ändring av slutbetyg i samband med att en person ändrat könstillhörighet.

Lärarlegitimation

Frågan om vad som händer vid ett könsbyte har inte uppkommit än i hanteringen av lärarlegitimationer på Skolverket. Om en person byter kön och därmed namn och vill ha en ny legitimation kan Skolverket hantera en helt ny ansökan med det nya personnumret. En utsedd kontaktperson tar hand om denna typ av ärenden från registrering till avslut. Handlingarna från föregående ärende tillförs det nya ärendet och Skolverket behöver någon form av verifikation på att personen bytt identitet. Beslut kan således tas skyndsamt.

Ändring av slutbetyg

Det kan finnas svårigheter för en person som ändrat könstillhörighet att få nya intyg och betyg med den nya identiteten. Frågan har berörts bland annat i betänkandet Ändrad könstillhörighet (SOU 2007:16). Utredaren framhåller där vikten av att olika intygsgivare - även utan lagstadgat krav - ställer sig positiva till framställningar från dessa personer med önskemål att få nya intyg, betyg m.m. utfärdade med den nya identiteten. Statliga och kommunala myndigheter bör utfärda sådana handlingar på begäran och utan större dröjsmål. Det bör dock krävas att den transsexuelle kan prestera tillräcklig bevisning som stöder uppgiften att han eller hon är den person som avses i den handling som ska ändras.

I Skolverkets yttrande över betänkandet framkommer bland annat följande. Skolverket gör bedömningen att 27 § förvaltningslagen om omprövning ger rektor möjlighet att ändra identitetsuppgifter i slutbetyg efter könsbyte. Elever i de utbildningar som inte omfattas av förvaltningslagens 27 § bör enligt Skolverkets mening ha samma möjligheter som elever i det offentliga skolväsendet till omprövning. Frågan behöver dock utredas ytterligare för att tydliggöra att slutbetyg kan ändras.

Vidare har Skolverket yttrat sig över Socialstyrelsens rapport Transsexuella och övriga personer med könsidentitetsstörningar - Rättsliga villkor för fastställelse av könstillhörighet samt vård och stöd (2010). Skolverket bedömer i yttrandet att det är rimligt att personer som får nytt personnummer efter könsbyte ska kunna få sina

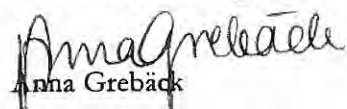
PM

Skolverket

2013-09-04
Dnr 2012-724
2 (2)

slutbetyg ändrade genom en omprövning i enlighet med 27 § förvaltningslagen.
Skolverket anser dock att det finns skäl att överväga en kompletterande reglering kring hur personer med ändrad identitet ska kunna få sina merithandlingar ändrade. Svarigheter finns avseende datering av betyg och vem som ska stå som utfärdare av dokumentet, vilket behöver beaktas i sammanhanget.

På Skolverkets vägnar

Anna Grebäck

Jurist

Avdelningen för regler och behörighet

Anna Krzymowska

anna.krzymowska@socialstyrelsen.se

Sammanställning från Socialstyrelsens behörighetsenhet om vilka administrativa problem och möjliga åtgärder som finns kring legitimerade yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som ändrar könstillhörighet

1. Syfte

Minska den administrativa bördan för en person med anledning av könsbyte.

2. Inledning

Med könsbyte avses att juridiskt och medicinskt ändra sin könstillhörighet. I det ingår även byte av personnummer. Koppling mellan det nya och gamla personnumret finns ibland kvar i offentliga och privata register och det anses i vissa fall nödvändigt att koppling mellan den nya och gamla identiteten kan göras.

Behörighetsenheten (BEH) på Socialstyrelsen prövar och utfärdar bevis om behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med såväl svensk som utländsk utbildning. Med bevis om behörighet menas legitimationer, bevis om specialistkompetens och olika typer av intyg. Socialstyrelsen utfärdar legitimation eller kompetensbevis för apotekare, arbetsterapeut, audionom, barnmorska, biomedicinsk analytiker, dietist, kiropraktor, logoped, läkare, naprapat, optiker, ortopedingenjör, psykolog, psykoterapeut, receptarie, röntgensjuksköterska, sjukgymnast, fysioterapeut, sjukhusfysiker, sjuksköterska, tandhygienist och tandläkare. En del av arbetet handlar även om att lämna information om personers behörighet inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen ansvarar för ett register över all hälso- och sjukvårdspersonal som har legitimation, det så kallade HOSP-registret.

3. Aktuella problem med ny identitet som berör BEH

Det är arbetsgivaren som ansvarar för att hälso- och sjukvårdspersonal har den kompetens och de egenskaper som krävs för att tillgodose patientsäkerheten. I det ingår bland annat att kontrollera att den som anställs har behörighet att utöva yrket. Personer som byter identitet i samband med ändring av könstillhörighet kan uppleva administrativa svårigheter om det är nödvändigt att redovisa legitimationsbevis som utfärdades under tiden för den gamla identiteten till arbetsgivaren. Svårigheter kan även uppstå för personen om uppgifter om tidigare identitet lämnas ut när handlingar begärs ut av arbetsgivaren eller annan part. Utöver dessa problem kan bristande kunskap om könsbyte hos utredarna resultera i viss bemötandeproblematik.

4. Beskrivning av befintliga administrativa rutiner och aktuell reglering

I nuläget handlägger BEH ärenden både digitalt och i pappersform. Som underlag för beslut inhämtas bland annat examensbevis och andra utbildningshandlingar samt personbevis alternativt passkopia. Sedan december 2011 scannas samtliga inkommande handlingar in i ärendehanteringssystemet (DHS). Ärendet bevaras som det är till sitt innehåll trots att personen senare byter identitet.

Reglering om bevarande och utlämnande av allmänna handlingar finns i tryckfrihetsförordningen, offentlighets- och sekretesslagen, arkivlagen, arkivförordningen och riksarkivets författningssamlingar. Socialstyrelsen har som myndighet skyldighet att arkivera och diarieföra verksamhetens allmänna handlingar. Enligt 3 § arkivlagen ska arkiven "bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen samt forskningens behov". I 10 § arkivlagen medges ändå att sådana allmänna handlingar som inte behövs för att arkiven ska tillgodose ovanstående ändamål får gallras. Denna regel har begränsats för statliga myndigheter genom 14 § arkivförordningen (1991:446) som endast tillåter gallring av allmänna handlingar som är i enlighet med föreskrift eller beslut av Riksarkivet, om inte särskild gallringsföreskrift finns i lag eller förordning. Vid beslut om gallring ska största hänsyn tas till handlingarnas informationsvärde eller betydelse för de lagstadgade ändamålen för bevarande av arkiv. ("Om gallring", Riksarkivet, 1999)

Enligt huvudregeln är en allmän handling offentlig men det finns undantag från offentlighetsprincipen som innebär att information kan vara belagd med sekretess. Bestämmelser om sekretess finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Sekretess är ett förbud att röja uppgifter som är sekretessbelagda och innebär en begränsning i rätten att ta del av allmänna handlingar i tryckfrihetsförordningen. Sekretess gäller enligt 21 kap. 1 § OSL i 70 år för uppgifter om enskilds hälsa och sexualliv, såsom könsbyte, om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. En sekretessprövning görs vid varje tillfälle handlingar begärs ut från Socialstyrelsen.

Legitimationsbeviset är en originalhandling som utfärdas en gång. Om beviset skulle förkomma eller om namnbyte eller personnummer ändras så utfärdas inget nytt bevis om behörighet utan istället utfärdar myndigheten vid förfrågan ett intyg om giltig behörighet. Intyg om behörighet innehåller samma information som legitimationsbeviset. Undantaget är personer som har ändrat könstillhörighet, då utfärdar Socialstyrelsen ett nytt behörighetsbevis i original som anger den nya identiteten.

5. Förbättringsåtgärder

BEH får i nuläget inte någon automatisk avisering om ändring av personnummer. Endast information om namn och folkbokföringsadress uppdateras en gång i veckan vilket innebär att personer som erhåller nytt personnummer i nuläget själva måste meddela ändring till myndigheten. För att underlätta den administrativa bördan för yrkesutövaren kommer detta att ändras på så sätt att automatisk avisering kommer att ske även för personnummer. Socialstyrelsen ser i dagsläget inte annat än att koppling måste finnas mellan nytt personnummer och tidigare ansökningshandlingar. Detta för att legitimiteten i den utfärdade legitimationen inte ska kunna ifrågasättas.

Socialstyrelsen arbetar mot att avskaffa papperslegitimationer. Uppgift om giltig behörighet ska istället vara sökbar i ett öppet register. En sådan utveckling skulle innebära att legitimationer inte längre behöver utfärdas som fysiska dokument utan information om behörighet skulle vara tillgänglig digitalt för allmänheten i det öppna registret. Syftet är att arbetsgivaren på det sättet själv kan gå in och kontrollera behörighet i registret. I utredningen "Bättre behörighetskontroll" (SOU 2012:42) föreslås att det öppna registret skulle innehålla information om namn, födelseår, yrke, specialitet och datum för utfärdande av legitimation respektive bevis om

specialistkompetens. Det öppna registret ska således inte innehålla några uppgifter rörande byte av personnummer eller andra uppgifter som kan ge information om ändrad könstillhörighet. Personer som har ändrat sin könstillhörighet har idag möjlighet att efter begäran hos Socialstyrelsen få ett nytt behörighetsbevis i original då myndigheten fortfarande utfärdar fysiska bevis.

För att åstadkomma ett bättre bemötande och för att säkra att sekretesskänsliga uppgifter inte röjs planeras intern utbildning på enheten rörande ändrad könstillhörighet samt om sekretessbestämmelser.

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Rapport avseende myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet

Inledning

På uppdrag av regeringen ska Socialstyrelsen initiera och samordna ett myndighetsövergripande samarbete i syfte att minska den administrativa bördan för en person i samband med ändring av könstillhörighet (S2012/4530/FS).

I det projekt som Socialstyrelsen startat med anledning av uppdraget, ingår Transportstyrelsen bland berörda myndigheter.

Beskrivning av administrativa rutiner

Vid Transportstyrelsen är grunden för myndighetens hantering kring ett könsbyte att personnumret ändras. Myndigheten får aviseringen om personnummerbytet från Skatteverket. Det nya personnumret registreras automatiskt i vägtrafikregistret och alla uppgifter om personen såsom namn, adress, körkortsbehörighet, fordonsinnehav etc. flyttas med automatik över till det nya numret.

Utifrån personområdet sker inga utskick till den gamla identiteten vilket innebär att en person som bytt könsidentitet, inte får utskick från myndigheten i sin förra identitet.

Vid information från Skatteverket om personnummerbyte, sker förnyelse av intyg, certifikat, bevis etc. med automatik. Att problem i detta sammanhang, kopplat till medborgaren vilken bytt könsidentitet, uppstår, är för myndigheten inte känt.

Beträffande historiken för en person som bytt könsidentitet visar ärendeloggen inom personområdet att personnummerbytet (från/till) skett. I vissa fall får den aktuella personen sekretess i samband med bytet och då finns inte uppgifterna tillgängliga för alla. Från Sjö- och luftfartsavdelningen meddelas att historiken framgår av handlingar som är kopplade till personens tillstånd; all information gällande tillståndshavaren finns samlad i avdelningens system. Det vill säga alla ansökningar, flygprovsprotokoll m.m. finns inskannade och på dessa handlingar finns namn på tillståndshavaren vilket innebär att ett namnbyte framgår.

Från Väg- och järnvägsavdelningen och dess kompetensregister meddelas att vid en ändring av könstillhörighet gör en automatisk koppling mot Skatteverket, att så snart personuppgifter ändrats kommer en signal så att myndigheten kan uppdatera förarbeviset med de nya uppgifterna.

Handläggning av personuppgifter för personer som bytt juridiskt kön

Information från:

Statens institutionsstyrelse
Svenska bankföreningen
Sveriges försäkringsförbud

Lindberg, Åsa

Från: Landelius, Per Svante
Skickat: den 6 november 2014 13:07
Till: Lindberg, Åsa
Ämne: VB: Ang. Banktillgodohavanden och låneskulder vid byte av identitet

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Slutfört

Från: Asa.Arffman@swedishbankers.se [<mailto:Asa.Arffman@swedishbankers.se>]
Skickat: den 29 september 2014 17:03
Till: Landelius, Per Svante
Kopia: Tomas.Tetzell@swedishbankers.se
Ämne: Ang. Banktillgodohavanden och låneskulder vid byte av identitet

Hej,

Återkommer sent om sider angående din fråga om bl.a. tillgång till bankkonto vid byte av personnummer.

Bankföreningen har inga rekommendationer avseende processen kring byte av personnummer. Ändring av kunduppgifter är dock ingen ny fråga utan förekommer av flera skäl bl.a. när en kund tilldelas ett samordningsnummer eller fiktiv nummer i avvakta på svenskt personnummer.

Det finns en process i banken för byte av kunduppgifter t.ex. personnummer. Kunden måste dock lämna in ett nytt personbevis. Banken vidtar därefter de tekniska och webbaserade ändringar som krävs. Kunden behåller sina konton, lån och bankkort. Om kunden har ett digipass eller liknande måste kunden i normalfallet själv ändra detta med det nya personnumret då personnummer utgör del av inloggningen. Banken behöver normalt 7-10 dagar för att genomföra ändringarna, men tiden kan kortas något om skyndsam hantering begärs.

Vänliga hälsningar,
Åsa Arffman
Bankjurist//Senior Legal Adviser

Svenska Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Phone +46 8 453 44 40
e-mail Asa.Arffman@swedishbankers.se

Visiting address: Regeringsgatan 38
Box 7603
SE-103 94 Stockholm, Sweden

<http://www.swedishbankers.se>

Lindberg, Åsa

Från: Landelius, Per Svante
Skickat: den 6 november 2014 13:07
Till: Lindberg, Åsa
Ämne: VB: Ang. Banktillgodohavanden och låneskulder vid byte av identitet

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Slutfört

Från: Asa.Arffman@swedishbankers.se [<mailto:Asa.Arffman@swedishbankers.se>]

Skickat: den 29 september 2014 17:03

Till: Landelius, Per Svante

Kopia: Tomas.Tetzell@swedishbankers.se

Ämne: Ang. Banktillgodohavanden och låneskulder vid byte av identitet

Hej,

Återkommer sent om sider angående din fråga om bl.a. tillgång till bankkonto vid byte av personnummer.

Bankföreningen har inga rekommendationer avseende processen kring byte av personnummer. Ändring av kunduppgifter är dock ingen ny fråga utan förekommer av flera skäl bl.a. när en kund tilldelas ett samordningsnummer eller fiktiv nummer i avvakta på svenskt personnummer.

Det finns en process i banken för byte av kunduppgifter t.ex. personnummer. Kunden måste dock lämna in ett nytt personbevis. Banken vidtar därefter de tekniska och webbaserade ändringar som krävs. Kunden behåller sina konton, lån och bankkort. Om kunden har ett digipass eller liknande måste kunden i normalfallet själv ändra detta med det nya personnumret då personnummer utgör del av inloggningen. Banken behöver normalt 7-10 dagar för att genomföra ändringarna, men tiden kan kortas något om skyndsam hantering begärs.

Vänliga hälsningar,
Åsa Arffman
Bankjurist/Senior Legal Adviser

Svenska Bankföreningen
Swedish Bankers' Association

Phone +46 8 453 44 40
e-mail Asa.Arffman@swedishbankers.se

Visiting address: Regeringsgatan 38
Box 7603
SE-103 94 Stockholm, Sweden

<http://www.swedishbankers.se>

Lindberg, Åsa

Från: Landelius, Per Svante
Skickat: den 6 november 2014 13:10
Till: Lindberg, Åsa
Ämne: VB: Försäkringstagare som får ändrad könsidentitet

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Slutfört

Från: staffan.moberg@insurancesweden.se [mailto:staffan.moberg@insurancesweden.se]
Skickat: den 7 oktober 2014 15:15
Till: Landelius, Per Svante
Kopia: mats.galvenius@insurancesweden.se
Ämne: Försäkringstagare som får ändrad könsidentitet

Hej!

För en dryg månad sedan hade vi en kontakt angående den utredning som du arbetar med avseende problem som en ändrad könsidentitet kan innebära. Jag har skickat ut tre frågor på detta tema till våra medlemsbolag och har nu erhållit en del svar vilka nedan kommer att redovisas. Jag redovisar först den fråga jag ställt varefter de olika bolagens svar på frågan redovisas. Det blir nog lättare för dig att se svaren och utifrån det bedöma hur du vill sammanfatta hanteringen. Det bör noteras att det rör sig både om svar från två skadeförsäkringsbolag samt från fyra liv- och pensionsbolag. Bolagens namn avidentifieras men jag har angivit om det är liv- eller skadebolag.

Löper redan tecknade försäkringarna på som vanligt eller krävs det att försäkringstagaren tar egna initiativ?

Liv

- När det gäller ändrad könsidentitet får vi oftast signalen från antingen försäkrad själv eller från försäkringstagaren. Vi behåller inte den befintliga försäkringen utan lägger upp en ny försäkring (det enda underlag vi behöver är ett underrättelsebrev från Skatteverket).
- Ja, försäkringarna löper som vanligt. För de kunder som är folkbokförda i Sverige får vi meddelanden från InfoTorg när personnummerbyte sker.
- Beträffande riskbedömning för personer som har bytt kön så lägger vi ingen vikt vid könsbytet i sig. Dock har personen uppsökt sjukvård för könsbytet och genomgått hormonbehandling och operationer bland annat. Som all annan vård och behandling tittar vi på om personen är under behandling, är återställd efter t ex operationer och att viss tid ska ha gått sedan behandlingen avslutades. Man tittar också på (precis som i alla andra fall) hur personen mår psykiskt osv. Bedömningen kan bli lite olika om det är en liv eller sjuk/premiebefrielse man bedömer vilket det alltid är.
- Tecknade försäkringar löper på som avsett och försäkringstagare behöver inte ta några initiativ

Skade

- Eftersom personen får ett nytt personnummer, måste kunden kontakta oss för att vi ska kunna byta personnummer i befintlig försäkring. Ur risksynpunkt görs inget åt en redan befintlig försäkring. (Skadeförsäkring)
- Försäkringstagaren måste kontakta bolaget och meddela nytt namn och personnummer. (Skadeförsäkring)

Finns det några problem i samband med att teckna nya försäkringar?

Liv

- Oklart vad som avses med 'problem'. Vid en nyteckning så kommer försäkringen att riskbedömas som vanligt och handläggarna kommer att ta hänsyn till hela sjukhistoriken och riskbilden, inklusive könsbytet. Beslut fattas av riskbedömarna enligt sedvanlig riskbedömningsprocess.

- Nej
- Vi har en del tekniska bekymmer inte på grund av könsbytet utan beroende på att personen får ett nytt personnummer. Vi har ett gemensamt kundregister med banken. Någon maskinell ändring av nytt personnummer sker inte då detta är en sekretessbelagd uppgift. Banken får en signal om att något har hänt och bankkontoret får då i uppdrag att kontakta kunden. Bankkontoret får sedan lägga upp det nya personnumret upp i bankens partsregister vilket vi använder som kundregister. Vi kan inte ändra i våra system utan att ändring sker i bankens kundregister. Någon automatisk ändring sker inte hos oss utan detta kräver att försäkringstagaren tar initiativ till ändringen. Vi kan inte ändra personnummer på den gamla försäkringen utan administrationen på hos oss får då teckna en ny försäkring på det nya personnumret och flytta över värdet. Den gamla försäkringen avslutas.
- En ansökan från en som bytt könsidentitet behandlas med samma regler som alla andra.

Skade

- Vid konsumentförsäkringar saknar könsbytet betydelse. Vad gäller personförsäkringar är det inget problem i sig, men man tittar på andra riskfaktor vid riskbedömningen; riskbedömning görs individuellt och det går inte att lämna något generellt svar, men det kan inte uteslutas att genomfört könsbyte kan medföra riskfaktorer som kan komma att beaktas vid begäran om personförsäkring.
- Nej. När det gäller personförsäkring görs sedvanlig individuell riskbedömning utifrån hälsan.

Gäller samma regler för alla typer av försäkringar?

- När det gäller privata pensionsförsäkringar och tjänstepensionsförsäkringar används samma rutin.
- Ja
- När det gäller avtalsförsäkringar så kan vi från valcentral få personnr-byte (maskinellt). Det som då görs automatiskt är att det nya personnumret kopplas ihop med det gamla, men försäkringen löper vidare med det gamla personnumret. På kundhandlingar skrivs det gamla personnumret (och namnet) och det har varit fall med upprörda kunder. Administrationen får då göra enligt ovan, dvs lägga upp en ny person och teckna en ny försäkring.
- Samma regler gäller för alla försäkringar.

Skade

- Som bekant gäller enligt FAL olika regler för skade- och personförsäkringar. I här aktuellt sammanhang kan framhållas reglerna om kontraheringsplikt och riskbedömning vid personförsäkring som en betydelsefull skillnad i förhållande till andra försäkringstyper.
- Ja

Enligt denna undersökning synes det inte finnas några större problem inom försäkringsbranschen. Det ska dock sägas att det är många bolag som inte svarat. Jag hoppas att dessa svar är tillräckliga för dig, enär det verkar finnas en hygglig samsyn i dem. Är det något som är oklart så är du välkommen att höra av dig igen.

Med vänlig hälsning

Staffan Moberg

Staffan Moberg
Jurist

Avdelning Stab
Tel +46 8 522 78 522, mobile +46 070 575 96 16

Svensk Försäkring/Insurance Sweden
Box 24043, SE-104 50 Stockholm, Sweden
Besöksadress/Visiting address: Karlavägen 108, Stockholm

www.svenskforsakring.se

Skatteverkets förslag på utredningsuppdrag

Utredningsuppdrag till Skatteverket

Ett försök att konkretisera detta uppdrag (utan att på förhand kontakta fi-dep) skulle kunna se ut så här:

”Personuppgifter för föräldrar och barn till personer som bytt juridiskt kön presenteras i folkbokföringen så som de såg ut fram till att könstillhörigheten ändrades. Detta kan, enligt Skatteverket, exempelvis innebära problem när bouppteckning ska göras vid föräldrarnas död och vid identifiering av vårdnadshavare för barn. Skatteverket ställs ständigt inför nya situationer som på olika sätt påverkar tillämpningen av föräldrarättsliga bestämmelser och principer. Frågan är hur dessa kan tillämpas utan att det medför rättsosäkerhet för barn och föräldrar som har samband inom folkbokföringen med en person som har ändrat könstillhörighet. Utformningen och tillämpningen av bestämmelserna bör därför analyseras djupare för att ta ställning till om det finns behov av ändring. Efter en registrering av personnummerändring finns uppgifter som är känsliga eftersom de indirekt visar att en könsändring har ägt rum. Det gäller även Skatteverkets hantering av uppgift om vårdnadshavare för barn vars föräldrar får ändrad könstillhörighet. Skatteverket bör därför få i uppdrag att närmare utreda frågan om den nuvarande hanteringen är ändamålsenlig. Ett alternativ är att regeringen lämnar ett tilläggsuppdrag till den pågående utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivillig barnlöshet (dir 2013:70), som bl.a. ska undersöka om det avskaffade steriliseringskravet och förbudet mot bibehållen fortplantningsförmåga kan medföra problem vid tillämpningen av den föräldraskapsrättsliga regleringen.

Ett utredningsuppdrag bör omfatta

- en analys av för- och nackdelar med registrering av en personnummerändring vid ändrad könstillhörighet utifrån en avvägning av den berörda personens önskemål, de närståendes intressen (föräldrar, barn, vårdnadshavare, nuvarande och tidigare make/maka) och samhällets behov i övrigt,
- hur föräldrarättsliga begrepp och principer ska tillämpas analogt för barn som föds i en familj där en eller båda föräldrarna har bytt kön och hur dessa familjeförhållanden bör framgå av folkbokföringen, samt
- ta ställning till om det finns behov av ändring i den föräldraskapsrättsliga regleringen eller annan lagstiftning som påverkar området.